

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Maria Laatu

Verkko vihan välineenä

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus internetistä vihapuheen kanavana

Tekniikan ja innovaatiojohtamisen akateeminen yksikkö
Tietojärjestelmätieteen pro gradu -tutkielma
Teknisen viestinnän maisteriohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Tekniikan ja innovaatiojohtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Maria Laatu		
Tutkielman nimi:	Verkko vihan välineenä : Systemaattinen kirjallisuuskatsaus internetistä vihapuheen kanavana		
Tutkinto:	Kauppateiden maisteri		
Oppiaine:	Tietojärjestelmätiede		
Työn ohjaaja:	Tero Vartiainen		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	83

TIIVISTELMÄ:

Vihapuhe on ollut osa yhteiskuntaa jo kauan ennen internetin aikakautta, mutta internet ja sen sosiaaliset verkkoyhteisöt ovat mahdollistaneet vihapuheelle täysin uudenlaisen kasvualustan. Vaikka vihapuhe on terminä ja käsitteenä ollut viime vuosina aktiivisesti esillä julkisessa keskustelussa, sille ei ole olemassa yhtenevää vakiintunutta määritelmää. Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen mukaan vihapuheeksi määritellään kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismiä tai muuta suvaitsemattomuuteen pohjautuvaa vihaa.

Vihapuhe on kautta aikojen hyödyntänyt käytettävissä olevia sekä uusia viestintävälineitä ja tänä päivänä vihapuhe korostuu erityisesti internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia, mitkä osatekijät vaikuttavat internetin ja sen tarjoamien palvelujen suosioon vihapuheen kanavana. Tutkimus on toteutettu systemaattisena kirjallisuuskatsauksena internetin vihapuhetta käsittelevästä aiemmasta kansainvälisestä tutkimuksesta. Tutkimusaineisto koostuu yhteensä 26 internetin vihapuhetta käsittelevästä artikkelista. Aineisto kerättiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmän avulla kolmesta elektronisesta tietokannasta sekä viitehakuna valituista artikkeleista. Kirjallisuuskatsauksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jota ohjasivat tutkimukselle asetetut kysymykset.

Tutkimusaineistosta tunnistettiin seitsemän sisäistä sekä kahdeksan ulkoista tekijää, jotka vaikuttavat internetin suosioon vihapuheen kanavana. Internetin sisäisinä ominaispiirteinä tunnistettiin yhteisöllisyys, anonymiteetti, näkymättömyys, globaali ympäristö, tavoitettavuus, liikkuvuus ja välittömyys. Ulkoisina tekijöinä puolestaan vaikuttivat puutteellinen valvonta, sosiaaliset mallit, normatiivisuus, sosioekonomiset tekijät, kustannustekijät, verkkovihan näkeminen, verkkovihan uhriksi joutuminen sekä käyttäjän sukupuoli.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että internet itsessään ei ole syy vihapuheelle, mutta siihen liittyvät sisäiset ominaisuudet sekä ulkoiset osatekijät luovat siitä otollisen kanavan vihapuheen tuottamiseen ja jakamiseen. Vihapuheen taustalla vaikuttavien osatekijöiden tunnistaminen mahdollistaa tehokkaamman puuttumisen vihapuheeseen.

AVAINSANAT: *vihapuhe, verkkoviha, kyberviha, internet, sananvapaus, sananvastuu, verkkokeskustelu, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, sisällönanalyysi*

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä	7
1.2	Tutkielman rakenne	8
2	Internet keskusteluympäristönä	10
2.1	Internet ilmiönä	10
2.2	Sosiaalinen media käsitteenä ja ilmiönä	12
2.3	Internetin keskustelukulttuuri	16
3	Sananvapaus	18
3.1	Sananvapaus ihmisoikeutena	19
3.2	Sananvapaus perusoikeutena	21
3.3	Sananvapauden rajoittaminen	22
3.4	Sananvapaus internetympäristössä	23
4	Vihapuhe	25
4.1	Vihapuheen käsitteestä	25
4.2	Vihapuhe verkkoilmiönä	26
4.3	Vihapuheen kriminalisointi	27
4.4	Vihapuheen vastaiset toimet	30
4.5	Vihapuhe ja sananvapaus	31
5	Aineiston valinta ja tutkimusmenetelmät	32
5.1	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	33
5.3	Sisäänotto- ja poissulkukriteerit	36
5.4	Aineiston keruu	38
5.5	Analyysimenetelmät	40
5.6	Tutkimusaineiston kuvaus	42
6	Tutkimustulokset	45
6.1	Verkko vihan välineenä	45
6.1.1	Internetin ominaisuudet – sisäiset tekijät	46
6.1.2	Taustalla vaikuttavat ulkoiset tekijät	49

6.2	Kohti rakentavampaa verkkokeskustelua	52
7	Diskussio	55
7.1	Keskeisimmät tutkimustulokset	55
7.2	Tutkimuksen arviointi, luotettavuus ja rajoitukset	56
7.3	Ehdotukset tulevaan tutkimukseen	57
	Lähteet	59
	Liitteet	69
	Liite 1. Tutkimusaineistoon valitut artikkelit	69

Kuviot

Kuvio 1. Tutkielman rakenne	9
Kuvio 2. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus vaiheittain	35
Kuvio 3. Tutkimusaineiston muodostuminen	40
Kuvio 4. Internetin suosioon vihapuheen kanavana vaikuttavat sisäiset ja ulkoiset osatekijät	46

Taulukot

Taulukko 1. Sosiaalisen median lajityypit ja peruskäytännöt	14
Taulukko 2. Sosiaalisen median luokittelu sosiaalisen läsnäolon ja median ilmaisuvoiman sekä itsensä esittäytymisen ja avaamisen mukaan	15
Taulukko 3. Tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit	37
Taulukko 4. Tutkimusaineiston artikkelien julkaisuvuodet	43
Taulukko 5. Tieteelliset julkaisut, joissa tutkimusaineisto on julkaistu	44

1 Johdanto

”Internet on parasta ja pahinta, mitä meille on tapahtunut” (Hyppönen, 2021, s. 9).

Suomalaiset ovat aktiivisia internetin käyttäjiä. Vuonna 2021 internetiä käytti 16–89-vuotiaista suomalaisista 93 prosenttia ja 82 prosenttia ilmoitti käyttävänsä internetiä useita kertoja päivässä. Viime vuosina myös internetin yhteisöpalvelut ovat kasvattaneet suosiotaan ja vuonna 2021 70 prosenttia 18–89-vuotiaista suomalaisista oli seurannut vähintään yhtä yhteisöpalvelua viimeisen kolmen kuukauden aikana. (Tilastokeskus, 2022.) Maailmanlaajuisesti vuonna 2022 internetiä käytti yli 63 prosenttia ja sosiaalista mediaa lähes 60 prosenttia koko väestöstä (Statista, 2022).

Internet onkin rikastuttanut nykyihmisen elämää monella tavalla. Tiedonhaku on nopeaa, olemme jatkuvasti ajan hermolla ja tietoverkkojen yhteisölliset palvelut ovat tarjonneet ruohonjuuritason mediakäyttäjälle kanavan osallistua aktiivisesti keskusteluun sekä tuottaa ja jakaa sisältöä. Koska keskustelu on siirtymässä yhä voimakkaammin verkkoon ja virtuaalinen sosiaalisuus on merkittävä osa nykyihmisen elämää, on myös muutoksen mukanaan tuomia ilmiöitä tärkeää tutkia. Internet on lisännyt yksilön sananvapautta sekä mahdollisuutta tuottaa tietoa kaikkien saataville. Ongelmana ei tänä päivänä ole enää niinkään tiedon saatavuus, vaan sen sijaan tiedon luotettavuuden arviointi. Digitaaliseen yhteiskuntaan siirtyminen on tuonut lukuisia uusia mahdollisuuksia, mutta ilmiöllä on myös varjopuolensa.

Internetissä ei ole olemassa yhtä yhtenäistä keskustelukulttuuria. Kohtaamiset ovat moninaisia ja verkossa viestitään niin hyvässä kuin pahassakin. Julkinen viestintä ei ole ollut ongelmaton internetiä edeltäneellä aikakaudellakaan, mutta digitaalisen ajan uudenlainen sananvapaus vaatii vuoropuheluun osallistuvilta uudenlaista vastuullisuutta. (Lehti, 2018, s. 107.) Vihapuhe on ollut viime vuosina vahvasti esillä mediassa ja siihen törmää sekä käsitteenä että ilmiönä jatkuvasti sosiaalisen median yhteisöpalveluissa sekä verkon keskustelupalstoilla. Siinä missä viha jäi ennen internetin valtakautta vessanseinien kirjoituksiin, seuraa se nyt jatkuvasti mukana taskussa. Verkko

on rajaton ja kun käsillä on koko maailma, yhden ihmisen viha ylettyy paljon pidemmälle kuin ennen.

Vihapuheeseen törmää jokapäiväisissä arkielämän tilanteissa - koulussa, työpaikalla tai kassajonossa. Näkyvämmän se kuitenkin erottuu medioissa ja erityisesti internetissä. Verkossa osallistumisen kynnyks on matala ja samanhenkisiä ihmisiä on helppo löytää. Vihapuhe onkin valloillaan sosiaalisessa mediassa ja verkon keskusteluryhmissä. (Haasio ja muut, 2018, s. 37.)

Vihamielistä sisältöä puolustellaan usein sananvapaudella ja siihen puuttuminen mielletään sananvapauden rajoittamisena ja sensuurina. Verkkoviha on todellinen ongelma, jonka poistaminen vaatisi juurisyyden selvittämistä. Miksi paha oloa ja turhautumista halutaan purkaa julkisesti ja kohdistaa viha verkossa näkyviin henkilöihin? Lyhyemmällä aikavälillä ratkaisevaa on kuitenkin puuttua varsinaiseen vihapuheeseen. (Lehti, 2018, s. 109.) Jotta vihapuhetta voitaisiin ennalta estää ja torjua, on pyrittävä tunnistamaan ja analysoimaan niitä tekijöitä, joista vihapuhe kumpuaa. Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miksi normaalit käyttäytymissäännöt on niin helppo unohtaa nimenomaan internetissä ja miksi internet on osoittautunut otolliseksi alustaksi vihalle.

1.1 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella internetissä esiintyvää vihapuhetta ilmiönä. Aikaisempi internetin vihapuhetta käsittelevä tutkimus painottuu vahvasti vihapuheen juridiseen säätelyyn ja erilaisiin valvontamenetelmiin sekä toisaalta vihapuheen seurauksiin. Tässä tutkimuksessa aihetta lähestytään tietoteknisestä näkökulmasta ja pyritään selvittämään niitä taustalla vaikuttavia osatekijöitä, jotka muodostavat internetistä otollisen alustan vihapuheelle. Tutkimukselle on asetettu seuraava tutkimuskysymys sekä kaksi sitä tukevaa alakysymystä, joihin pyritään löytämään vastauksia aineiston pohjalta:

- 1) Mitkä tekijät muodostavat internetistä otollisen alustan vihapuheelle?
  - a. Mitkä internetin sisäiset ominaisuudet tekevät internetistä otollisen alustan vihapuheelle?
  - b. Mitkä internetiin kytkeytyvät ulkoiset tekijät tekevät internetistä otollisen alustan vihapuheelle?

Internetin sisäisillä tekijöillä tarkoitetaan internetille tyypillisiä ominaispiirteitä, jotka edesauttavat sen menestymistä vihapuheen kanavana. Ulkoiset tekijät eivät puolestaan ole varsinaisia internetin sisäänrakennettuja ominaisuuksia, mutta kuitenkin keskeisiä osatekijöitä, jotka vaikuttavat välillisesti internetin suosioon vihapuheen alustana.

Tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajataan internetin vihapuheen seurausten sekä vihapuheen valvonnan ja torjumisen tarkempi tarkastelu. Tutkimus toteutetaan systemaattisena kirjallisuuskatsauksena verkon vihapuhetta käsittelevästä aikaisemmasta tutkimuksesta. Tutkimusaineiston analyysissa hyödynnetään aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää, jota ohjaavat asetetut tutkimuskysymykset.

1.2 Tutkielman rakenne

Tämä tutkielma koostuu seitsemästä pääluvusta, joissa käsitellään tutkimuksen lähtökohtia ja teoreettista taustaa, tutkimusmetodologiaa sekä analyysin tuloksia ja johtopäätöksiä. Tutkimuksen rakenne on esitetty kuviossa 1. Internetiympäristön, sananvapauden ja vihapuheen määritelmien ympärille rakentuva tutkielman teoreettinen viitekehys esitetään luvuissa kaksi, kolme ja neljä. Luvussa viisi perehdytään valittuihin tutkimus- ja analyysimenetelmiin sekä aineistonvalintaprosessiin ja aineiston analyysiin. Luku kuusi käsittelee saavutettuja tutkimustuloksia ja tutkielman viimeisessä luvussa kootaan yhteen tutkimuksessa tehdyt havainnot ja esitetään yhteenveto tutkimusprosessista.

Kuvio 1. Tutkielman rakenne

2 Internet keskusteluympäristönä

Elämme teknologiavallankumousten maailmassa, joka muuttuu nopeammin kuin koskaan ennen. Internet on muuttanut maailmaa pysyvästi ja poistanut monet maantieteelliset rajoitukset. Se on tuonut mukanaan lukuisia mahdollisuuksia ja merkittäviä etuja, mutta samalla kohtaamme täysin uudenlaisia uhkia. (Hyppönen, 2021, s. 9.) Internet on mullistanut tapamme kommunikoida ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Internetillä on monia eri käyttötarkoituksia. Siinä missä vielä 1990-luvun puolivälissä korostui ennen kaikkea tiedonhaun merkitys, on viime vuosien trendi ollut viihteellisyyttä painottava. Internetiä hyödynnetään toki edelleen tietovarantona, mutta aikaa vietetään jatkuvasti enemmän sosiaalisessa mediassa sekä verkon viihdepalveluissa. (Haasio ja muut 2018, s. 15.) Käytämme internetiä päivittäin viranomaisten ja muiden julkisten palveluiden kanssa asiointiin, viestintään ja sosiaaliseen kanssakäymiseen, erilaisten medioiden seuraamiseen, tiedonhakuun sekä työntekoon. Internetistä onkin muodostunut ikään kuin toinen rinnakkaistodellisuus, jossa informaatio ja raha liikkuvat. (Tilastokeskus, 2018.) Tässä tutkimuksessa internetiä tarkastellaan ensisijaisesti keskusteluympäristönä.

2.1 Internet ilmiönä

Internet on maailmanlaajuinen tietoverkkojen verkko, joka muodostuu toisiinsa kytketyistä pienemmistä verkoista. Tänä päivänä internetistä käytetään yleisesti myös termiä verkko. Tietokoneiden verkottuminen käynnistyi 1960-luvun taitteessa, kun Yhdysvalloissa tehostettiin teknologista tutkimusta ja puolustusministeriön alaisuuteen perustettiin uusi tutkimusorganisaatio ARPA (*Advanced Research Projects Agency*), myöhemmin DARPA (*Defense Advanced Research Projects Agency*), rahoittamaan verkkoteknologian tutkimusta yliopistoissa. (Salminen, 2001, s. 1-2.) Internet sai alkunsa, kun vuonna 1969 lanseerattiin sen edeltäjä, ARPANET-verkko (*Advances Research*

Projects Agency Network). ARPANET-verkkoon oli tuolloin kytkettynä neljä tietokonetta ja sen tarkoituksena oli selvittää uuden pakettivälitteisen tiedonvälitysteknologian toteuttamiskelpoisuus. Verkko laajeni nopeasti ja vuonna 1977 verkkoon oli liitettynä jo noin 100 tietokonetta. (Miller, 2005, s. 1-3; Kilkki, 2019, s. 184.)

ARPANET-verkon rinnalle perustettiin pian lukuisia uusia tietoverkkoja ja 1980-luvun alussa puolustusvoimien tietoverkko erkaantui omaksi MILNET-tietoverkoksi, ARPANET-verkon jäädessä tiedeyhteisön käyttöön (Miller, 2005, s. 1-3). Uudet tietoverkot poikkesivat arkkitehtuuriltaan ja yhteyskäytännöiltään ARPANET -verkon vastaavista rakenteista, jolloin esiin nousi ajatus verkkojen verkosta, jolla yhdistettäisiin tekniikaltaan toisista poikkeavia verkkoja (Salminen, 2001, s. 2). Alkuaikoina tietoliikenneprotokollat eli yhteyskäytännöt olivat hitaita ja herkkiä virheille ja Arpanetille ryhdyttiinkin kehittämään parempaa tietoliikenneprotokollaa. Kehitystyön tuloksena luotiin TCP/IP ja Ethernet verkkostandardit, jotka muodostivat perustan internetille. (Hyppönen, 2021, s. 22-23.)

ARPANET muuttui internetiksi 1980- ja 1990-lukujen taitteessa, mutta suuren yleisön tietoisuuteen internet tuli vasta 1990-luvun alkupuolella. 1980-luvulla internetin tekniset rakenteet olivat kehittyneet merkittävästi, mutta verkkosovellusten kehitys jäi jälkeen. (Abbate, 1999, s. 181, 194-195.) Tähän tuli muutos vuonna 1991, kun internetissä toimiva hypermediajärjestelmä World Wide Web eli WWW otettiin käyttöön. Järjestelmän käyttö levisi nopeasti ja kun vuonna 1993 julkaistiin World Wide Webissä toimiva graafinen Mosaic -selain, internet aukesi tavallisille käyttäjille. Seuraavien vuosien aikana järjestelmä kasvoi nopeasti ja internetissä olevien sivustojen määrän kasvaessa myös ensimmäinen hakukonepalvelu aloitti toimintansa. (Abbate, 1999, s. 217.)

Internet on muuttunut paljon sitten 90-luvun läpimurron ja nykyisin on vaikea kuvitella arkea ilman internetiä. Muutoksia on tapahtunut internet-tekniikoissa, verkkoyhteyksien nopeuksissa ja käyttäjien verkkopäätteissä, mutta ennen kaikkea käyttäjien

viestinnällisissä vuorovaikutusmahdollisuuksissa. Ihmiset eivät ole enää passiivisia vastaanottajia televisiopäätteen tai lehtien äärellä, vaan kuka tahansa voi jakaa mielipiteensä ja näkemyksensä koko maailmalle. Internet ja sen tarjoamat tietoverkkojen yhteisölliset palvelut ovat tehneet käyttäjien omien sisältöjen julkaisemisesta sekä muiden ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisesta merkittävästi helpompaa ja monipuolisempaa kuin vielä vuosituhannen vaihteessa. (Hyppönen, 2021, s. 24; Pönkä, 2015, s. 9.)

2.2 Sosiaalinen media käsitteenä ja ilmiönä

Internetin ja sen alustojen myötä kaikille tietoverkkojen käyttäjille on tarjoutunut mahdollisuus samanaikaiseen keskinäisviestintään sekä sisällön tuottamiseen yhteisöllisillä viestintäkanavilla. Näitä verkkoviestintäympäristöjä kutsutaan yhteisölliseksi eli sosiaalseksi mediaksi. (Pesonen, 2013, s. 18.) Sosiaalinen media rakentuu erilaisista sisällöistä, yhteisöistä sekä teknologioista, jotka mahdollistavat sisällön tuottamisen ja jakamisen. Sosiaalisen median palvelut voivat perustua kokonaan käyttäjien tuottamaan ja jakamaan sisältöön tai niiden tuomaan lisäarvoon. (Kangas ja muut, 2007, s. 12-14.)

Sosiaalisen median toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti ja siitä on vaikeaa muodostaa yleispätevää määritelmää. Sosiaalista mediaa onkin luonnehdittu ja määritelty käsitteenä monella tavalla. Internetin ajallisena kehitysvaiheena sillä viitataan maailmanlaajuiseen ilmiöön, jolloin monet nykyisin suosittu sosiaalisen median palvelut perustettiin ja niiden suosio kasvoi nopeasti (Pönkä, 2015, s. 11). Kangas ja muut (2007, s. 13-14) määrittelevät sosiaalisen median sovelluksina, jotka perustuvat joko täysin käyttäjien tuottamaan sisältöön tai joissa käyttäjien tuottamalla sisällöllä ja käyttäjien toiminnalla on merkittävä rooli sovelluksen arvon lisääjänä. Sosiaalinen media voidaan määritellä myös verkkoviestintäympäristöjen kokonaisuutena, jossa jokainen palvelun käyttäjä on avannut käyttäjätilin ja jossa käsitellään vuorovaikutteisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä sekä luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä

suhteita. Käytännössä sosiaalisessa mediassa on siis kyse erilaisista verkkopalveluista, joissa käyttäjät jakavat ja tuottavat sisältöjä, kuten kuvia, tekstiä, linkkejä ja ajatuksiaan sekä kommunikoiivat muiden käyttäjien kanssa. (Pesonen, 2013, s. 21; Haasio ja muut, 2018, s. 123.)

Lietsala ja Sirkkunen (2008, s. 26) tarkastelevat sosiaalista mediaa siinä ilmentyvien erilaisten lajityyppien kautta. Lajityypit määrittävät niitä tapoja, joiden kautta sisältöä ymmärretään, luokitellaan, ilmaistaan, tulkitaan ja tuotetaan sekä sosiaalisten suhteiden kytkeytymistä näihin toimintatapoihin. Sosiaalisessa mediassa voidaan tunnistaa Lietsalan ja Sirkkusen mukaan kuusi eri lajityyppiä, jotka on koottu taulukkoon 1. Taulukossa on eritelty kukin lajityyppi, sekä kyseessä olevaan lajityyppiin yleisimmin liittyvät käyttämisen ja tuottamisen tavat.

Taulukko 1. Sosiaalisen median lajityypit ja peruskäytännöt (mukaillen Lietsala & Sirkkunen, 2008, s. 26)

Lajityyppi	Peruskäytännöt
Tuotanto- ja julkaisuväline	Aineiston tuottaminen, julkaiseminen ja levittäminen
Jakelukanava	Aineiston jakaminen muille käyttäjille
Verkkosivusto	Verkostojen rakentaminen ja ylläpitäminen, oman olemassaolon ja osaamisen esiin tuominen
Yhteistuotanto	Yhteisesti rakennettaviin tuotoksiin osallistuminen
Virtuaalimaailma	Virtuaalisissa ympäristöissä pelaaminen, kokeminen ja eläminen
Liitännäinen	Käytäntöjen omaksuminen sivustolta toiselle: palvelun muuntaminen toisen sivuston ominaisuudeksi tai uuden käyttöarvon lisääminen ulkopuolisten kehittämällä sovelluksilla

Kaplan ja Haenlein (2010, s. 60-64) puolestaan jäsentelevät sosiaalista mediaa sosiaalisen läsnäolon ja median ilmaisuvoiman suhteessa itsensä esittäytymiseen ja avaamiseen. Taulukossa 2. on esitetty Kaplanin ja Haenleinin tunnistamia sosiaalisen median keskeisiä piirteitä ja lajityyppejä suhteessa molempiin ulottuvuuksiin.

Taulukko 2. Sosiaalisen median luokittelu sosiaalisen läsnäolon ja median ilmaisuvoiman sekä itsensä esittäytymisen ja avaamisen mukaan (mukaillen Kaplan ja Haenlein, 2010, s. 62)

		Sosiaalinen läsnäolo ja median ilmaisuvoima		
		Matala	Keskitaso	Korkea
Itsensä esittäytyminen ja avaaminen	Korkea	Blogi	Yhteisöpalvelu	Verkkokeskustelu
	Matala	Yhteistuotanto	Sisällönjakopalvelu	Virtuaalimaailma

Sosiaalisen median lajityypit tarjoavat käyttäjälle huomattavasti perinteistä mediaa kattavamman mahdollisuuden valita erilaisia toimintamuotoja sekä käyttäjärooleja. Siinä missä joukkoviestimet pysyvät etäisinä ja osana julkista elämänpiiriä, sosiaalisen median lajityypit toimivat yhteisöjen ja erilaisten ryhmien lähellä tai sisällä. (Lietsala & Sirkkunen, 2008, s. 27.)

Sosiaalinen media on muuttanut viestinnän perinteisiä tuotantomalleja ja jakelukanavia, luonut uudenlaisia viestintätapoja sekä vaikuttanut ihmisten sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vapaa-ajan viettoon. Sosiaalisessa mediassa joukkotiedotus, markkinointi ja yksilöiden välinen viestintä on tuotu yhteen samalle alustalle. (Pesonen, 2013, s. 22.) Sosiaalinen media mahdollistaa välittömän, monimediaisen ja tasavertaisen viestinnän erikokoisten yleisöjen kesken. Se tarjoaa mahdollisuuden verkostoitumiseen ja mahdollistaa siten monipuolisen tiedonsaannin, jakamisen sekä sosiaalisten suhteiden ylläpidon. Kuka vain voi asemastaan tai taidoistaan riippumatta liittyä sosiaalisen median palveluihin ja jokainen tietoverkon käyttäjä voi toimia julkaisijana ajasta ja paikasta riippumatta. (Pesonen, 2013, s. 29-31.) Sosiaalisessa mediassa jokaisella on oikeus

ilmaista mielipiteensä ja julkaista sisältöä kenenkään sitä ennalta estämättä, mutta toisaalta käyttäjä on myös itse vastuussa sanomisistaan.

Sosiaalisen median palveluita käyttävät tänä päivänä kaiken ikäiset, koulutus-, ammattitai sosiaaliryhmiin katsomatta. Saatavilla on lukuisia pikaviestimiä sekä palveluita ja uusia sovelluksia ilmestyy jatkuvasti. Vuonna 2022 sosiaalisen median palveluita käytti 4,7 miljardia ihmistä, joka on lähes 60 prosenttia koko maailman väestöstä. Tänä päivänä suosituimpia sosiaalisen median palveluntarjoajia ovat Facebook, Youtube, WhatsApp sekä Instagram. (Statista, 2022.)

2.3 Internetin keskustelukulttuuri

Teknologian kehitys on laajentanut ihmisten välisen viestinnän mahdollisuuksia ja vaikuttanut yhteisöihin sekä niiden väliseen vuorovaikutukseen ja kommunikointiin. Reaalimaailman rinnalle on muodostunut virtuaalisia tiloja, joissa ihmiset solmivat ja ylläpitävät ihmissuhteita sekä kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Virtuaaliyhteisöt voidaan rinnastaa vaikutuksiltaan sekä olemukseltaan verkon ulkopuolisten yhteisöjen kaltaisiksi, vaikka niissä ei olekaan mahdollista elää kuten reaaliyhteisöissä. (Heinonen, 2008, s. 10-11.)

Internetin yhteisöllisyys juontaa juurensa jo 1990-luvulle, jolloin perinteiset tiedotusvälineet avasivat internetiin verkkosivuja ja lisäsivät sivuilleen verkkokeskustelupalstoja sekä kommentointi- ja jakamismahdollisuuksia (Pesonen, 2013, s. 18-19). Virtuaaliyhteisöllisyyden mahdollistavia kanavia ovat sittemmin olleet esimerkiksi sähköposti, postilistat, chatit, peliympäristöt sekä verkon keskustelukanavat (Heinonen, 2008, s. 53).

Verkon yhteisöpalvelujen käytöllä on useita erilaisia motiiveja. Yleisimmin yhteisöpalvelujen käytön koetaan kytkeytyvän ystävyteen tai tuttavuuteen ja noin joka toinen yhteisöpalvelujen käyttäjästä nimeää motiivikseen sukulaisuussuhteiden

ylläpitämisen. Yhteisöpalveluja käytetään aktiivisesti myös harrastusyhteisöjen keskuudessa. Harrastusyhteisöt voidaan erotella edelleen esimerkiksi erilaisiin urheilulajeihin liittyviin yhteisöihin tai ruokaharrastajien yhteisöihin. Palvelujen seuraamisen motiivit voivat liittyä myös työhön, ammattiin, yhteiskunnallisiin asioihin tai esimerkiksi kuluttamiseen. (Tilastokeskus, 2018; Heinonen, 2008, s. 61.)

Sosiaalisen median myötä verkon yhteisöllisyyden merkitys on korostunut entisestään. Verkon yhteisöpalveluiden välityksellä voimme olla tekemisissä niidenkin ihmisten kanssa, joita muuten tapaisimme harvemmin. (Pesonen, 2013, s. 20.) Sosiaalinen media mahdollistaa verkostoitumisen myös niiden saman henkisten ihmisten kanssa, jotka muuten olisivat saavuttamattomissa.

Verkkoyhteisöt rakentuvat neljän keskeisen elementin, informaation, anonymiteetin, sosiaalisten verkostojen sekä viihteen, varaan. Verkon kohtaamiset ovat moninaisia, eikä yhtä yhtenäistä verkkokeskustelukulttuuria ole olemassa. Verkossa viestitään niin hyvässä kuin pahassakin. Digitaalisen aikakauden uudenlainen sananvapaus tarjoaa mediakäyttäjälle yhtäältä oikeuksia, mutta toisaalta velvoittaa yhteiskunnalliseen vuoropuheluun osallistuvalla uudenlaista sananvastuuta. Internet on tärkeä kohtaamispaikka, mutta osa käyttäjistä näkee sen otollisena alustana vihan levittämiseen. (Keipi ja muut, 2017, s. 129; Lehti, 2018, s. 107.)

3 Sananvapaus

Vihapuhekeskustelu on vahvasti kytköksissä sananvapauteen ja sen rajoittamiseen. Vihapuheeksi luokiteltavaa sisältöä perustellaan ja puolustellaan usein sananvapaudella ja siihen puuttuminen koetaan sananvapauden rajoittamisena ja sensuurina (Haasio ja muut, 2018, s. 37). Sananvapaus on monimuotoinen ja monitulkintainen käsite ja käytännössä meillä jokaisella on oma käsityksemme sananvapaudesta. Siksi onkin tärkeää tarkastella käsitteen merkitystä ja sananvapauden määritelmää laajemmasta näkökulmasta. Sananvapauden oikeudellisten rajojen määrittely on olennaista sananvapauden toteutumisen kannalta, sillä tuomioistuimessa sananvapauteen voidaan vedota vain sitä kautta. Tässä tutkimuksessa sananvapauden ja vihapuheen sääntelyä tarkastellaan ensisijaisesti suomalaisella ja eurooppalaisella tasolla.

Sananvapaus tarkoittaa oikeutta ilmaista, vastaanottaa sekä jakaa tietoa, mielipiteitä ja ajatuksia. Sen tarkoituksena on taata demokratian edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus sekä mahdollistaa avoin kulttuurinen, poliittinen ja yhteiskunnallinen keskustelu ja ajatustenvaihto. (Pesonen, 2017, s. 12-13.) Sananvapaus koskee niin myönteisiä ja vaarattomia näkemyksiä kuin myös sellaisia ajatuksia, jotka ovat loukkaavia, järkyttäviä tai huolestuttavia (Hirvelä & Heikkilä, 2017, s. 908).

Neuvosen (2019a, s. 67) mukaan sananvapaus voidaan jakaa neljään ulottuvuuteen: sananvapaus yhteiskunnallisena aatteena, sananvapaus ihmisoikeutena, sananvapaus kansallisena perusoikeutena ja sananvapauden tosiasiallinen toteutuminen. Sananvapauden määritelmä ihmis- ja perusoikeutena perustuu sananvapauden aatteelliseen taustaan. Ihmis- ja perusoikeudet eivät ole syntyneet tyhjästä, vaan niiden taustalla vaikuttaa yhteiskuntafilosofinen, poliittinen sekä oikeudellinen keskustelu siitä, mitä oikeuksia yhteiskunnat haluavat turvata ja millä keinoin. (Neuvonen, 2019a, s. 85-86.) Seuraavaksi tarkastellaan sananvapautta ihmis- ja perusoikeutena kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

3.1 Sananvapaus ihmisoikeutena

Ihmisoikeus tarkoittaa yksilön perustavanlaatuisia oikeutta, joka on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa (Hallberg ja muut, 2011). Sananvapaus oli yksi jo Ranskan vallankumouksen yhteydessä annetun ihmisoikeuksien julistuksen oikeuksista. Sittemmin sananvapautta ovat määrittäneet erinäiset lait, säädökset ja julistukset. Yksi tämän päivän keskeisimmistä ihmisoikeussopimuksista on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeussopimusjärjestelmä, jonka perussopimus on YK:n ihmisoikeuksien julistus. YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 19 artikla määrittelee sananvapauden seuraavasti:

Jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen; tähän liittyy oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä oikeus rajoista riippumatta hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja kaikkien tiedotusvälineiden kautta.

Toinen keskeinen ihmisoikeussopimus on Euroopan neuvoston järjestelmään kuuluva Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999). Sopimuksen 10 artikla määrittelee sananvapauden seuraavasti:

1. Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.
2. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomio-istuinten arvovalan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen toteutumista valvotaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (EIT), joka on antanut artiklan soveltamisesta useita päätöksiä. EIT on toistuvasti ja painokkaasti korostanut sananvapauden merkitystä

yhtenä demokraattisen yhteiskunnan peruspilarina - se on yksi demokraattisen yhteiskunnan kehittymisen ja toisaalta jokaisen yksilön menestymisen perusedellytys. (Hirvelä & Heikkilä, 2017, s. 908.) Sananvapaus turvataan myös Kansalaisyhteiskunnan ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (8/1976) 19 artiklassa:

1. Jokaisella on oikeus mielipiteen vapauteen ilman ulkopuolista puuttumista.
2. Jokaisella on sananvapaus; tämä oikeus sisältää vapauden hankkia, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia riippumatta alueellisista rajoista joko suullisesti, kirjallisesti tai painettuna taiteellisessa muodossa tahi muulla hänen valitsemallaan tavalla.
3. Edellisessä kohdassa tarkoitettujen vapauksien käyttö merkitsee erityisiä velvollisuuksia ja erityistä vastuuta. Se voidaan sen tähden saattaa tiettyjen rajoitusten alaiseksi, mutta näiden tulee olla laissa säädettyjä ja sellaisia, jotka ovat välttämättömiä 1) toisten henkilöiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi, 2) valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ("ordre public"), terveydenhoidon tai moraalin suojelemiseksi.

Tässä sopimuksessa on selkeästi eroteltu oikeus absoluuttiseen mielipiteenvapauteen sekä oikeus suhteelliseen sananvapauteen. Mielipiteenvapauteen ei voida legitiimisti puuttua, kun taas sananvapautta voidaan rajoittaa tietyin edellytyksin. (Kortteinen, 2015, s. 157-158.) Jokaisella on siis oikeus mielipiteisiin, mutta ajatusten ääneen sanominen voi olla rangaistavaa.

Kansainvälisen valvontajärjestelmän tarkoitus on täydentää kansallista oikeusjärjestelmää tilanteissa, joissa kansallinen normisto ei turvaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen vähimmäistasoa. Suomessa sananvapaus ihmisoikeutena perustuu vahvasti Euroopan ihmisoikeussopimuksen säännöksiin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintaan. Euroopan ihmisoikeussopimus määrittelee kuitenkin vain sananvapauden suojan minimitason, joka voidaan kansallisesti ylittää. Sen ihmisoikeuksien rajoitusperusteet eivät siis ole aukottomasti sama asia kuin esimerkiksi suomalaisen perusoikeuden hyväksyttävät rajoitusperusteet. (Neuvonen, 2019a, s. 80.)

3.2 Sananvapaus perusoikeutena

Perusoikeuksilla puolestaan tarkoitetaan yleensä perustuslain turvaamia, yksilön perustavalaatuisia oikeuksia (Hallberg ja muut, 2011). Ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen on ollut keskiössä Euroopan Unionin oikeudessa jo perustamissopimuksista alkaen (Neuvonen, 2019a, s. 71). EU:n säännökset lähestyvät perusoikeuksia perusvapauksien kautta ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2000/C 364/01) 11 artiklassa sananvapaus onkin määritelty seuraavasti:

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.
2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

Suomessa sananvapaus on yksi Suomen perustuslain (731/1999) turvaamista perusoikeuksista. Suomen perustuslain 12 §:n määrittelemä sananvapausnormi on:

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Perustuslain esitöiden (HE 309/1993 vp.) mukaan säännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Kansainvälisellä tasolla Suomea velvoittavat lisäksi YK:n kansalaisoikeuksia sekä poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen, Euroopan ihmisoikeussopimuksen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan säännökset sananvapaudesta (Neuvonen, 2019a, s. 24).

3.3 Sananvapauden rajoittaminen

Ranskan vallankumouksen yhteydessä annetun ihmisoikeuksien julistuksen mukaan sana on vapaa, mutta sanomisistaan on kannettava vastuu. Sananvapaus ei ole ehdotonta tai rajoittamatonta vapautta. Sitä voidaan rajoittaa muiden oikeuksien, moraalin, julkisen järjestyksen ja yleisen hyvinvoinnin nimissä. (Neuvonen, 2019a, s. 67-69.) Sekä perustuslaki että ihmisoikeusartiklat pitävät sisällään mahdollisuuden sananvapauden rajoittamiseen. Muiden oikeuksien turvaaminen jopa edellyttää tietyn asteisia sananvapauden rajoituksia. (Tiilikka, 2012, s. 58.)

Ranskan vallankumouksessa vaikutteita otettiin Yhdysvalloista, missä itsenäistymisen ajan osavaltioiden perustuslait turvasivat oikeuden sanoa ja painaa tekstiä loukkaamatta toisten oikeuksia. Yhdysvalloissa sananvapausajattelun lähtökohta on, että valtio ei saisi puuttua sananvapauden käyttöön. Perustuslain ensimmäinen lisäys (*The First Amendment*) kieltää kongressia säätämästä lakia, joka rajoittaa sananvapautta, ilmaisunvapautta tai lehdistön vapautta. Sananvapauden suoja onkin Yhdysvalloissa vahvempi kuin monissa Euroopan maissa, ja valtion edellytykset rajoittaa sananvapautta ovat hyvin vähäiset. (Neuvonen, 2019a, s. 23, 101, 178, 182; O'Brien, 2010, s. 10.)

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukaan sananvapauden rajoittaminen on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tekee sananvapauden rajoittamisharkinnan kolmen osatekijän perusteella: sananvapauden puuttumisen on perustuttava pakottavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen, oltava kohtuullisessa suhteessa hyväksyttävään tavoitteeseen ja rajoitukselle esitettyjen perustelujen tulee olla relevantteja ja riittäviä. (Tiilikka, 2012, s. 76.) Eurooppalaisesta näkökulmasta vihapuhetta voidaan pitää sananvapauden väärinkäyttönä ja rajoituksilla suojeltavat arvot koetaan sananvapautta tärkeämmiksi. Yhdysvalloissa tällaiset kiellot sen sijaan ovat hyvin harvinaisia. (Neuvonen, 2019a, s. 101.)

Kuten edellä on todettu, sananvapaus on perusoikeus ja perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan silloin, mikäli tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvilla keinoilla. Sananvapautteen puuttumiseen on suhtauduttava pidättyvästi ja perusoikeuteen puuttumisen tulee olla perusteltavissa. Toimivalta perusoikeuksien rajoittamiseen on lähtökohtaisesti uskottu yksinomaan lainsäätäjälle. (Manninen, 1996, s. 27-30.)

3.4 Sananvapaus internetympäristössä

Sananvapauden käyttäminen on muuttunut merkittäväällä tavalla internetin ja sosiaalisen median myötä ja digitaalisen aikakauden uudenlainen sananvapaus vaatiikin uudenlaista vastuullisuutta vuoropuheluun osallistuvilta (Lehti, 2018, s. 107). Digitaalisessa ympäristössä jokaisella on mahdollisuus tuottaa ja kuluttaa sisältöjä lähes rajattomasti missä ja milloin tahansa ja sisällön levittäminen on helppoa ja nopeaa. Internetissä on yleistynyt suoraviivainen tapa ilmaista asioita ja loukkaavaa tai uhkaavaa puhetta voidaan perustella sananvapaudella. (Mäkinen, 2019, s.19)

Oikeusjärjestelmiä sovelletaan lähtökohtaisesti kansallisella tasolla valtioiden rajojen muodostamien maantieteellisten rajojen perusteella. Internet on kuitenkin kansalliset ja maantieteelliset rajat ylittävä maailmanlaajuinen tekninen alusta, mikä monimutkaistaa sananvapauden sääntelyä verkkoympäristössä. (Neuvonen, 2019a, s. 180.) Kansallisen lainsäädännön täytäntöönpano on vaikeaa, kun sisältöä voidaan julkaista yhdellä lainkäyttöalueella, sen vaikutukset näkyvät toisella ja sisällön tuottaja tai levittäjä voi asua kolmannella (Leets, 2001, s. 296)

Saksassa astui vuonna 2018 voimaan laki, joka velvoittaa sosiaalisen median palveluntarjoajia poistamaan lainvastaisen sisällön vuorokauden kuluessa ja samanlainen vihapuhelainsäädäntö on sittemmin otettu käyttöön myös esimerkiksi Ranskassa (Oksanen, 2019, s. 10). Ruotsissa lainsäädäntö puolestaan velvoittaa tiettyjen verkkoalustojen ylläpitäjiä valvomaan ylläpitämiensä sivustojen sisältöä ja poistamaan

materiaalin, jonka sisältö täyttää lakiin kirjatun rikostunnusmerkistön (Illman, 2020, s. 58-59). Suomalaisessa lainsäädännössä ei ole määritelty vastaavaa yleistä säännöstä, joka velvoittaisi verkkosivuston ylläpitäjää valvomaan ylläpitämänsä sivuston laillisuutta ja poistamaan lainvastaisen aineiston (Jauhola ja muut, 2022, s. 23). Lainvastaisen sisällön jakaminen voi kuitenkin koskettaa myös verkkoalustan ylläpitäjää, joskin ylläpitäjän rikosoikeudellisen vastuun rajat ovat vaikeasti määriteltävissä. Vastuuta tarkastellessa yhdistyvät rikosoikeudellisten tunnusmerkistöjen tulkinta ja toisaalta sähköisiä palveluntarjoajia koskevat vastuunrajoitussäännökset. Verkkoalustan ylläpitäjän vastuu voi perustua esimerkiksi osallisuuteen lainvastaisen sisällön tuottamisessa, yhteistyöhön lainvastaisen sisällön tuottajan kanssa tarkoituksena edistää lainvastaista toimintaa ja joissain tapauksissa myös alustalla olevan lainvastaisen aineiston valvonnan laiminlyöntiin. (Kimpimäki, 2019, s. 18.)

4 Vihapuhe

Vihapuhe on terminä ja ilmiönä ollut viime vuosina vahvasti esillä julkisessa keskustelussa. Vihapuhe ei itsessään ole uusi ilmiö ja siihen törmää kouluissa, työelämässä, kadulla kävellessä tai julkisen liikenteen kulkuneuvoissa. Vaikka vihamielisellä käytöksellä on aina ollut osansa yhteiskunnassa, ovat internet ja erityisesti sosiaalinen media tehneet sanomisesta helpompaa ja mahdollistaneet vihapuheelle uuden kanavan. Verkossa keskusteluun osallistumisen kynnys on matala ja samanhenkisiä ihmisiä löytää helposti. Siinä missä muutama vuosikymmen takaperin tyytymätön kansalainen saattoi ilmaista ajatuksensa paikallisen huoltoaseman kahviossa muutamalle läsnäolijalle, on tämän päivän sosiaalinen media mahdollistanut viestin jakamisen vaivattomasti ja nopeasti suurellekin yleisölle. (Keipi ja muut, 2017, s. 63; Haasio ja muut, 2018, s. 37.) Internetin käytön yleistyessä vihapuheen määrä ja sen oheisvaikutukset ovat vain kasvaneet (Shaw, 2012, s. 279).

4.1 Vihapuheen käsitteestä

Termi vihapuhe on suora käännös englannin kielen ilmaisusta *hate speech*, jolla on alun perin viitattu Yhdysvalloissa erityisesti rotuun, etniseen taustaan tai uskontoon. Eurooppalaisessa lainsäädännössä termi on yhä vieras, eikä se esiinny esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen lainsäädännössä juurikaan. Tarkastellessa rasistista tai syrjivää puhetta, on eurooppalaisessa oikeuskäytännössä puhuttu vihapuheen sijaan rasismista ja syrjinnästä. Saksan lainsäädännössä rasistista tai syrjivästä puheesta käytetään puolestaan termiä *Volksverhetzung*, jota suomen kielessä vastaa lähinnä ilmaisu kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Suomen rikoslain määrittelemästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan puhutaankin usein arkikielessä vihapuheena. (Haasio ja muut, 2018, s. 38-39.)

Vihapuhe on käsitteenä hyvin moniulotteinen. Termi nousee usein esille arkikielessä ja julkisessa keskustelussa, mutta sen tarkka määrittelyminen on osoittautunut vaikeaksi.

Toistaiseksi vihapuheelle ei ole kansainvälisesti yleisesti hyväksyttyä määritelmää, eikä myöskään Suomen lainsäädäntö määrittele vihapuheen käsitettä (Neuvonen, 2019a, s. 21). Vaikka vihapuheesta on paljon tutkimusta, raportteja ja hankkeita, on se edelleen hyvin epämääräinen käsite ja ilmiö myös tieteellisesti. Sitä voidaan painottaa eri tavoin riippuen siitä, mitä asioita halutaan ajaa tai vastustaa. (Neuvonen, 2019b, s. 14.)

Yhtäältä vihapuheella tarkoitetaan lakia rikkovaa ja vähemmistöjä syrjivää ilmaisua ja toisaalta aggressiivista tai loukkaavaa kielenkäyttöä ylipäänsä. Juridisesta näkökulmasta kaikki se, mikä on huonoa käytöstä, ei kuitenkaan ole vihapuhetta. (Tuomarla, 2021, s. 197-198.) Vihapuhe eroaa normaalista kritiikistä tai vihaisesta puheesta siten, että sen pyrkimys ei ole argumentoida omia näkemyksiä vaan mitätöidä kohdehenkilö tai -ryhmä ja asettua sen yläpuolelle. Totuuden sijaan keskitytään mielikuvien rakentamiseen ja pyritään tällä tavoin yhteiskunnalliseen vallankäyttöön. (Kostiainen, 2019, s. 5.)

Euroopan neuvoston ministerikomitean (1997) määritelmän mukaan vihapuhetta ovat kaikki sellaiset ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismiä tai muuta vihaa, joka pohjautuu suvaitsemattomuuteen. Tähän kuuluu myös suvaitsemattomuus, joka saa ilmaisunsa aggressiivisessa kansallismielisyydessä ja ryhmäkeskeisyydessä sekä vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten ihmisten syrjinnässä ja vihamielisyydessä heitä kohtaan.

4.2 Vihapuhe verkkoilmiönä

Vihapuhe on aina hyödyntänyt käytettävissä olevia ja uusia viestintävälineitä. Tänä päivänä vihapuhe keskittyy internetiin ja sosiaaliseen mediaan, sillä internet on helposti käytettävissä ja viesti voidaan levittää maantieteellisestä sijainnista riippumatta nopeasti laajalle yleisölle. Lisäksi internetin kontrolli- ja valvontamenetelmät ovat toistaiseksi puutteellisia. (Kostiainen, 2019, s. 4.)

Viha ja aggressio ovat olleet verkossa ja tietokonevälitteisessä viestinnässä aina läsnä. Ensimmäiset havainnot tietokoneiden välityksellä lähetetyistä vihaviesteistä on tehty jo 1980-luvun alussa. Sosiaalinen media on kuitenkin tarjonnut uudenlaisen verkoston ja tuonut verkkovihan yksittäisiltä kotisivuilta suuremman yleisön saataville. (Oksanen, 2019, s. 9.) Digitaalisen median kehitys on luonut uudenlaisia keskusteluympäristöjä ja niiden myötä myös uusia kielenkäyttötapoja. Internetin ja sosiaalisen median vihapuheella on useita ilmenemismuotoja ja se kanavoituu sekä visuaalisen materiaalin että tekstipohjaisen vuorovaikutuksen kautta. Anonyymit verkkokeskustelut ovat tyypillinen ympäristö vihaiselle keskustelulle, ja joidenkin käyttäjien nimenomainen tarkoitus on provosoida muita. Verkkokeskusteluja tutkineet kielentutkijat ovat havainneet, että internetissä harvoin pyritään löytämään sovinnollisia ratkaisuja ja se, joka ei koe kuuluvansa joukkoon, yksinkertaisesti poistuu keskustelusta. (Tuomarila, 2021, s. 199-200; Hawdon ja muut, 2019, s. 158.)

Verkkoviha on moniulotteinen ilmiö, joka ottaa erilaisia muotoja ja ulottuu kaikille yhteiskunnan sektoreille. Viha voi kytkeytyä esimerkiksi ulkonäköön, sukupuoleen, uskonnolliseen tai poliittiseen ideologiaan, seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen, etnisyyteen tai kansallisuuteen. Verkkoviha voi olla myös hybridiä siten että sen taustalla vaikuttaa useampi tekijä. Viha ilmenee internetissä yksittäisistä loukkauksista pitkäkestoiseen kohdennettuun maalittamiseen. Se voi pahimmillaan kannustaa sekä yksilön että yhteisöjen tasolla väkivaltaisiin tekoihin tai olla itsessään väkivaltaista. (Oksanen, 2019, s. 9; Chetty & Alathur, 2018, s. 110.)

4.3 Vihapuheen kriminalisointi

Vihapuhe ruokkii yhteiskunnallista eriytymistä ja luo siten kasvualustan syrjäytymiselle, radikalisoitumiselle ja jopa terrorismille. Sanallinen väkivalta alentaa kynnystä konkreettiseen väkivaltaan ja siksikin vihapuheeseen tulisi suhtautua vakavasti. On otettava kuitenkin huomioon, että vihapuhe on terminä yhteiskunnallista ilmiötä

kuvaava käsite, eikä rikoslakiin sisältyvä tunnusmerkistö. (Hyttinen, 2019, s. 12; Haasio ja muut, 2018, s. 37.)

Internetin kasvava rooli yhteiskunnallisessa kontekstissa on ollut niin nopeaa, että se on kehittynyt nopeammin kuin lait, joilla pyritään suojelemaan internetin käyttäjiä (Keipi ja muut, 2017, s. 63). Vihapuhe on käsitteenä yhä vieras eurooppalaiselle lainsäädännölle, eikä sana esiinny juurikaan esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käyttämässä kielessä (Haasio ja muut, 2018, s. 38). Myöskään Suomen rikoslaki ei nykyisellään tunne termejä viharikos, vihapuhe tai viha, vaikka yksi rikoslain keskeisimpiä tavoitteita onkin pyrkiä kontrolloimaan vihan eri ilmenemismuotoja (Hyttinen & Tapani, 2018, s. 16). Useita Suomen rikoslaissa säädettyjä rikoksia voidaan kuitenkin selittää vihamotiivilla, joskaan vihapuheeksi ei ole syytä luokitella kaikkia ilmaisurikoksia, joiden motiivina on ollut viha. Rikosoikeudellisesti vihapuhe voidaan määritellä ilmauksiksi, joiden taustalla vaikuttaa suvaitsemattomuuteen perustuva syrjivä viha. (Hyttinen, 2019, s. 12.)

Keskeinen vihapuhetta koskeva kriminalisointi Suomessa on kiihottaminen kansanryhmää vastaan (Hyttinen & Tapani, 2018, s. 24). Rikoslain (39/1889) 11 luvun 10 §:ssä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on säädetty seuraavasti:

Joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella, on tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kiihottamisrikoksessa kansanryhmää uhataan, panetellaan tai solvataan. Uhkauksena voidaan katsoa mikä tahansa vakavasti otettava kansanryhmään kohdistettu uhkaus.

Vakavasti otettava uhkaus voi olla suoraa väkivallalla uhkailua tai esimerkiksi julistus tietyn kansanryhmän jäsenten tuhoamisesta. Panettelulla puolestaan tarkoitetaan kansanryhmän perätöntä syyttelyä esimerkiksi rikollisista teoista. Solvaukset sen sijaan voivat perustua myös totuudenmukaisiin väitteisiin, jotka on tarkoitettu solvaaviksi. (Neuvonen, 2019a, s. 272.) Rikoslakia tulkitessa vihapuheeksi voidaan katsoa myös uskonrauhan rikkominen, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, laitton uhkaus tai kunnianloukkaus. Tähän piiriin kuuluvat lisäksi syrjintärikokset ja vihamotiivi rangaistuksen koventamisperusteena. (Neuvonen, 2019b, s. 14.)

Kaikki edellä listatut rikokset on mahdollista toteuttaa internetin välityksellä siinä missä reaali maailmassakin. Rikosoikeudellisen vastuun kannalta ei lähtökohtaisesti ole ratkaisevaa, onko rikos tapahtunut kasvotusten vai verkon kautta. Silloin kun lainvastaista sisältöä on jaettu internetin välityksellä, tulee kuitenkin arvioitavaksi lisäksi se, missä määrin rikosoikeudellinen vastuu koskettaa myös verkkoalustan ylläpitäjää. Ensisijainen vastuu internetin välityksellä tehdystä rikoksesta on varsinaisella tekijällä, kuten esimerkiksi laittoman verkkosisällön tuottajalla tai lataajalla. Verkkoalustan ylläpitäjän rooli voi kuitenkin olla niin merkittävä, että myös tässä asemassa toimiva henkilö voidaan perustellusti katsoa rikoksen tekijäksi tai avunantajaksi. (Kimpimäki, 2019, s. 18-19.)

Vaikka lainsäädännön asettamia velvoitteita ja kieltoja tulee noudattaa myös internetissä, on digitaalisten palveluiden ja verkkoympäristön kehitys ollut niin nopeaa, että säätely ei tosiasiallisesti ulotu tehokkaasti verkkoalustoihin. Toimintaympäristön nopean muutoksen vuoksi verkkoalustojen rooli ja vastuut ovat myös yhä jossain määrin epäselviä kansallisella sekä kansainvälisellä tasolla. Lisäksi globaali toimintaympäristö ja eroavaisuudet eri maiden lainsäädännössä asettavat puuttumiselle lisähaasteita. (Mäkinen, 2019, s. 19-20.)

4.4 Vihapuheen vastaiset toimet

Vihapuheen vaikutukset ovat moninaisia riippuen vihapuheen kohteesta, sisällöstä, sijainnista sekä muista olosuhteista. Se voi vaikuttaa uhriin suoraan tai välillisesti, motivoimalla muita esimerkiksi häirintään, pelotteluun tai väkivaltaan. (Seglow, 2016, s. 1105-1106.) Vihamieliset sanat, nekin, jotka eivät johda väkivallan konkretisoitumiseen, voivat aiheuttaa uhrille huomattavaa psyykkistä vahinkoa (Shaw, 2012, s. 282). Fyysisten ja psyykkisten haittavaikutusten lisäksi vihapuhe ylläpitää yhteiskunnassa vallitsevia sosiaalisia hierarkioita ja estää tasa-arvon toteutumisen (Carlson, 2020, s. 217).

Raja verkossa ja verkon ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen välillä on muuttunut yhä läpinäkyvämmäksi internetin ja sosiaalisen median käytön lisääntyessä ja arkipäiväistyessä. Internet nähdään ikään kuin todellisen elämän jatkumona. Tästä huolimatta internetin vihapuhe mielletään yleisesti verkon ulkopuolista vihapuhetta harmittomampana ilmiönä. (Keipi ja muut, 2017, s. 130.) Internetin ja sosiaalisen median vihapuhe on kuitenkin todellinen ongelma, johon tulee puuttua ja sen torjumiseen pyritään löytämään jatkuvasti uusia ratkaisuja. Verkkovihaan puuttuminen edellyttää ennen kaikkea sen tunnistamista ja siten koulutus sekä ohjeistus ovat avainasemassa verkkovihan torjumisessa. Verkkovihaa voidaan ennalta estää ja torjua lisäksi oikeudellisella sääntelyllä ja käytännesäännöillä sekä teknisten ratkaisujen avulla. (Banks, 2010, s. 239; Celik, 2018, s. 1462.)

Internetin vihapuheen lisääntyttä merkittävästi viimeisten vuosien aikana, johtavat sosiaalisen median palveluntarjoajat ovat kehittäneet mekanismeja julkaistavan sisällön moderointiin. Sen seurauksena yrityksiä on toisaalta arvosteltu riittämättömistä toimenpiteistä, mutta toisaalta myös aiheettomasta sananvapauteen puuttumisesta. (Rojszczak, 2022, s. 2.) Mikäli vihapuheen torjunta perustuu vahvasti käyttäjälähtöisiin ilmoitusjärjestelmiin, keskeiseksi nousee kysymys siitä, tunnistetaanko vihapuhetta. Mikäli sosiaalisen median käyttäjät eivät tunnista vihapuhetta, ei heillä ole myöskään mahdollisuutta puuttua siihen. (Schmid ja muut, 2022, s. 13.)

4.5 Vihapuhe ja sananvapaus

Sanan- ja mielipiteenvapaus ovat keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksia, joten vihapuhetta arvioitaessa tulee ottaa huomioon sananvapauskysymykset. Sananvapaus ei ole kuitenkaan absoluuttinen oikeus, vaan se tuo mukanaan myös sananvastuuta ja sitä on rajattu kansallisen lainsäädännön tasolla muiden perusoikeuksien, kuten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, uskonnon ja omantunnonvapauden sekä oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen, turvaamiseksi. (Mäkinen, 2019, s. 18.)

Vihapuhe torjuu yksilön tai ryhmän ja kohdistamalla heihin mitätöivää tai ulkopuolelle sulkevaa puhetta ja kaventaa siten sananvapautta. Tällä tavoin pyritään vaikuttamaan myös esimerkiksi tutkijoiden tai toimittajien sananvapauteen. (Kostiainen, 2019, s. 5.) Sananvapautta voidaan toisaalta pitää myös yhtenä vihapuheen syntytekijänä ja vihapuhe voidaan siten mieltää myös sananvapauden lieveilmiönä (Chetty & Alathur, 2018, s. 108). Vihapuhe koettelee sananvapauden rajoja ja on vaikuttanut vahvasti sananvapauskeskusteluun.

Siinä missä sananvapauden rikosoikeudelliset rajoitukset on aikaisemmin koettu uhkana demokraattiselle yhteiskunnalle, koetaan rajoitukset nykyisin välttämättöminä. (Hyttinen, 2019, s. 11.) Vihapuheen sääntely on sananvapauteen puuttumista, mutta toisaalta myös sananvapauden turvaamista estämällä äänekkäimpiä ja aggressiivisimpia valtaamasta puhetilaa. Vihapuhekeskustelussa voidaan katsoa olevan kyse nykyaikaisen ihmis- ja perusoikeuksiin perustuvan demokraattisen oikeusvaltion luonteesta ja rajoista. (Neuvonen, 2019b, s. 14.)

5 Aineiston valinta ja tutkimusmenetelmät

Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tarkastella tutkimusaiheesta jo olemassa olevaa tutkimusta kattavasti kokonaisuutena - mitä aiheesta tähän mennessä tiedetään. Kokoamalla tiettyä aihetta käsittelevää tutkimusta yhteen, voidaan muodostaa kokonaiskuva muun muassa siitä, miten paljon tutkimustietoa on olemassa ja millaista aikaisempi tutkimus on sisällöllisesti ja menetelmällisesti. (Johansson, 2007, s. 3.)

Lähtökohtaisesti kirjallisuuskatsauksen voidaan nähdä palvelevan kolmea tarkoitusta. Sen avulla voidaan ensinnäkin koota yhteen jo olemassa oleva tieto tutkimusaiheesta ja siihen perustuen tuottaa uutta tutkimustietoa sekä etsiä aiheita jatkotutkimukselle. Toisekseen kirjallisuuskatsaus tarjoaa työkalun käsitteellistämiseen sekä operationalisointiin. Kolmanneksi sen avulla voidaan kartoittaa potentiaalisia virheitä ja näin helpottaa mahdollisten ongelmien tunnistamista myöhemmän tutkimusprosessin aikana. (Sowers ja muut, 2001, s. 504.) Kirjallisuuskatsaus on metodisesti monipuolinen tutkimusmenetelmä, jolla on useita vaihtoehtoisia toteutustapoja. Salminen (2011, s. 6) on jakanut kirjallisuuskatsauksen perustyyppit kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen sekä meta-analyysiin. Tämä tutkimus on toteutettu systemaattisena kirjallisuuskatsauksena internetin vihapuhetta käsittelevästä tutkimuskirjallisuudesta.

Kirjallisuuskatsauksen tekemisessä keskeistä on ensinnäkin vastata selkeään kysymykseen (Petticrew, 2001, s. 99). Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa asetettiin luvun 1.2 mukaisesti yksi tutkimuskysymys sekä kaksi kysymystä tukevaa alakysymystä. Lisäksi on tärkeää minimoida tutkimusten valintaan ja tutkimusaineistoon sisällyttämiseen liittyvää harhaa, arvioida valittuja tutkimuksia sekä referoida valittuja tutkimuksia objektiivisesti (Petticrew, 2001, s. 99-101).

5.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on yhteenveto tietyn aihepiirin aikaisempien tutkimusten olennaisesta sisällöstä. Sen avulla kartoitetaan tieteellistä keskustelua aiheesta sekä nostetaan esiin mielenkiintoista ja merkittävää tutkimustietoa. (Petticrew, 2001, s. 98.) Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa käydään läpi runsaasti tutkimusmateriaalia tiiviissä muodossa ja se onkin tehokas tapa testata hypoteeseja, esittää tutkimusten tuloksia kootusti ja arvioida niiden johdonmukaisuutta. Katsauksen avulla voidaan löytää myös puutteita aikaisemmasta tutkimuksesta ja siten tuoda esiin uusia tutkimustarpeita. (Salminen, 2011, s. 9)

Metsämuurosen (2009, s. 47) mukaan systemaattisella kirjallisuuskatsauksella on kolme keskeistä tavoitetta. Ensinnäkin on koottava kattava ote alkuperäistutkimuksia, jotta tiedon valikoitumisesta aiheutuva harha voitaisiin minimoida. Toiseksi on selvitettävä mitä menetelmiä alkuperäistutkimuksessa on käytetty, jotta voidaan määrittää kunkin yksittäisen tutkimuksen painoarvo. Kolmanneksi tutkimustuloksista tulee muodostaa synteesi, jotta olemassa olevia tuloksia voidaan hyödyntää mahdollisimman selkeästi ja tehokkaasti. (Metsämuuronen, 2009, s. 47.)

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus pyrkii tutkimuksen toistettavuuteen ja virheettömyyteen, joten sen laatiminen edellyttää prosessin suunnittelua ja kuvausta (Pudas-Tähkä & Axelin, 2007, s. 46). Metsämuuronen (2009, s. 47-48) on erottanut systemaattisen kirjallisuuskatsauksen prosessissa kolme päävaihetta: aihepiirin rajausta, tutkimuksessa käytettävien alkuperäistutkimusten hyväksymis- ja poissulkukriteerien määrittäminen sekä tutkimusaineiston haku. Kirjallisuushaun Metsämuuronen jakaa edelleen neljään osa-alueeseen: tietokantahaku, viitehaku, käsin haku ja harmaa kirjallisuus.

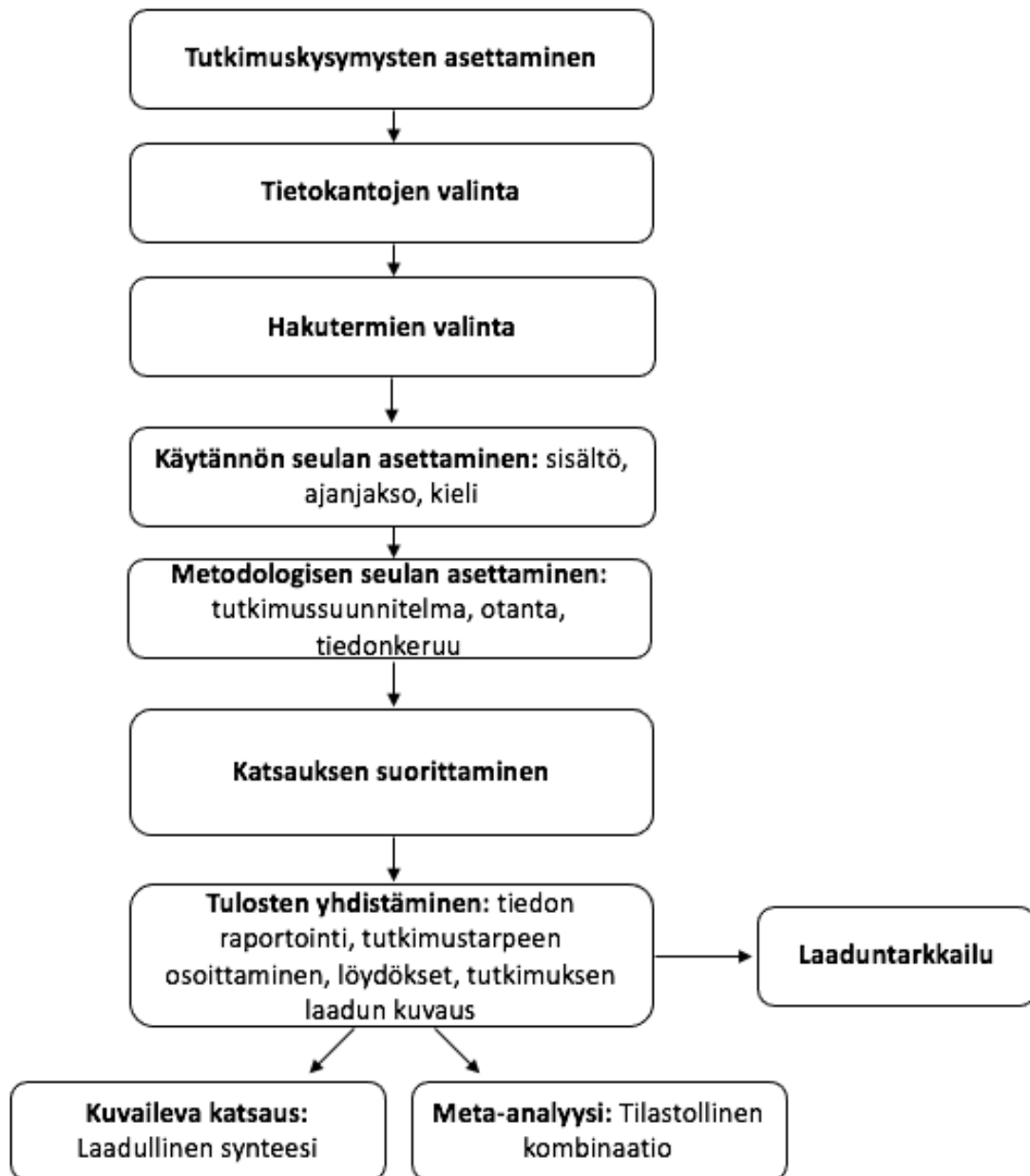
Kuviossa 2. kuvattu yleisimmin käytetty Finkin (2014, s. 50) malli puolestaan esittää seitsemäsvaiheisen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen prosessimallin. Mallin mukaan systemaattinen kirjallisuuskatsaus alkaa tutkimuskysymysten asettamisesta. Seuraavaksi valitaan tutkimuskirjallisuus ja tietokannat. Kolmannessa vaiheessa valitaan

tutkimuksessa käytettävät hakutermit, jotka voivat olla yksittäisiä sanoja tai laajempia fraaseja. Hakutermit pyritään rajaamaan huolellisesti, jotta jäljelle jäävä materiaali vastaisi mahdollisimman tarkasti asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Prosessin neljännessä vaiheessa hakutuloksia karsitaan käytännön seulonnan avulla, rajaamalla esimerkiksi materiaalin kieltä tai julkaisuvuotta. Tämän jälkeen hakutuloksia seulotaan vielä metodologisesti. Seulonnalla pyritään arvioimaan artikkeleiden ja tutkimusten tieteellistä laatua ja siten valitsemaan katsaukseen laadukkain mahdollinen aineisto.

Kuudes vaihe on varsinaisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen. Hakuprosessi on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta kriittinen vaihe, sillä mahdolliset virheet heijastuvat suoraan katsauksen tuloksiin. Luotettava katsaus edellyttää standardoitua mallia, jonka mukaan aineistosta kerätään tietoa. (Salminen, 2011, s. 10.) Metsämuurosen (2009, s. 47-48) mukaan tietoa tulisi hakea neljältä taholta. Keskeisin lähde on erilaiset tietokannat. Tietokannasta valittujen hakusanastrategioiden avulla löytyneistä julkaisuista käydään tavanomaisesti läpi ensin artikkelin tiivistelmä, josta yleensä käy ilmi, täyttääkö tutkimus asetetut sisäänottokriteerit. Tarvittaessa perehdytään koko artikkeliin. Toisessa vaiheessa tarkistetaan tietokantahaulla saatujen artikkeleiden lähdeluettelot. Viitehaun perusteella valitaan jälleen mukaan ne artikkelit, jotka täyttävät asetetut sisäänottokriteerit. Kolmannessa vaiheessa selvitetään ne julkaisusarjat, joissa viitteiden perusteella esiintyy aihepiiriä käsitteleviä artikkeleita. Julkaisusarjoista valitaan aiheen kannalta muutamia tärkeimpiä ja valinnan jälkeen sarjan vuosikertoja käydään käsin läpi halutulta ajanjaksolta. Viimeisenä tarkastellaan harmaata kirjallisuutta. Artikkelit, jossa on saatu myönteisiä tuloksia, julkaistaan todennäköisemmin kuin artikkeli, jossa jokin asia on todettu tehottomaksi. Tätä julkaisuharhaa voidaan välttää etsimällä aineistoa myös epätavanomaisista lähteistä, kuten viranomaisten ja teollisuuden raporteista tai alan asiantuntijoiden julkaisemattomista raporteista.

Finkin mallin (2014, s. 50) viimeinen vaihe on tulosten syntetisointi. Tähän vaiheeseen kuuluu tämänhetkisen tiedon raportointi, tutkimustarpeen osoittaminen, löydösten

selittäminen sekä tutkimuksen laadun kuvaus. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty Finkin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisen mallia, jonka lisäksi aineistohaussa on sovellettu osittain Metsämuurosen kirjallisuushaun nelivaiheista mallia.

Kuvio 2. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus vaiheittain (mukaillen Fink, 2005, s. 50)

5.3 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Tutkimusaineistoon sisällytettävän alkuperäistutkimuksen valinta tapahtuu ennalta määriteltyjen hyväksymis- ja hylkäämiskriteerien perusteella. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien avulla systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen voidaan rajata tutkimuskysymysten kannalta relevanteimmat tutkimukset. Aineiston rajaamisella voidaan ehkäistä systemaattisia virheitä ja tutkija voi keskittyä keskeisimpiin tutkimuksiin. (Aveyard, 2010, s. 70-72.)

Sisäänottokriteerillä tarkoitetaan sitä, millaiset tutkimukset halutaan valita mukaan kirjallisuuskatsaukseen. Tiedonhaku voidaan jatkaa loputtomiin, joten tiedonhaku on kannattavaa rajata resurssien mukaisesti. On päätettävä miten, mistä, millä tavoin ja kuinka kauan tietoa haetaan. Mikäli aihetta käsittelevää tutkimusta on paljon, on tehtävä päätös myös siitä, miltä ajanjaksolta tutkimustietoa haetaan. (Metsämuuronen, 2009, s. 47-48.) Poissulkukriteerit puolestaan määrittävät sitä, millaiset tutkimukset jätetään kirjallisuuskatsauksen ulkopuolelle.

Tämän tutkimuksen aineistonhaussa käytettiin taulukon 3. mukaisesti asetettuja sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien määrittämistä ohjasivat tutkimuksen tavoite sekä toisaalta myös opinnäytetyön asettamat rajoitukset ja käytettävissä olevat ajalliset ja kustannusperusteiset resurssit. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien avulla aineistoa pyrittiin rajaamaan siten, että sen läpikäyminen ja tutkimuksen loppuun saattaminen on mahdollista kohtuullisessa ajassa.

Taulukko 3. Tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Akateeminen julkaisu tai artikkeli</i> • <i>Alkuperäisartikkeli</i> • <i>Julkaistu suomen tai englannin kielellä</i> • <i>Kaikki julkaisuvuodet</i> • <i>Kokoteksti saatavissa</i> • <i>Hyväksytään eri metodein tehdyt tutkimukset</i> • <i>Julkaisu käsittelee internetin vihapuhetta</i> • <i>Vastaa tutkimuskysymyksiin</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Raportit, jotka eivät täytä tieteellisen julkaisun kriteereitä</i> • <i>Tutkimukset joiden julkaisukieli on muu kuin suomi tai englanti</i> • <i>Maksulliset aineistot</i> • <i>Useampaan kertaan esiintyneet julkaisut</i> • <i>Internetin vihapuhe ei ole tutkimuksen kohteena</i> • <i>Julkaisut, jotka eivät vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin</i>

Tutkimukseen valittavien aineistojen tuli olla tieteellisiä alkuperäisjulkaisuja tai -artikkeleita, mutta aineistoon hyväksyttiin eri tutkimusmenetelmin tehdyt tutkimukset. Tutkimusaineiston ulkopuolelle rajattiin raportit, jotka eivät täytä tieteellisen julkaisun kriteereitä. Sisäänottokriteeriksi valittiin suomen tai englannin kielellä julkaistu tutkimus, mutta valituilla hakurajauksilla saadut tietokantojen hakutulokset eivät tuottaneet suomenkielisiä osumia, joten tutkimusaineistoon valikoitui pelkästään englanninkielisiä julkaisuja. Aineiston ulkopuolelle rajattiin kustannussyistä myös maksulliset artikkelit.

Testihaut osoittivat, että aineiston julkaisuvuotta ei ollut tarkoituksenmukaista rajata, sillä vaikka internetin vihapuhetta käsittelevä tutkimus on painottunut vahvasti viimeisten kymmenen vuoden ajalle, on nimenomaan internetin ominaisuuksia käsittelevää ja tämän tutkimuksen kannalta relevanttia tutkimusta tehty jo ennen vuotta

2012. Näin ollen julkaisuvuoden rajaaminen ei olisi karsinut hakutuloksia merkittävästi, mutta sen sijaan se olisi rajannut tärkeää tutkimustietoa aineiston ulkopuolelle.

Artikkelien lähilukua ohjasivat sisäänotto- ja poissulkukriteerit artikkelin sisällöstä. Tutkimusaineistoon valittiin artikkeleita, jotka käsittelevät internetin vihapuhetta ja vastaavat asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Pois rajattiin ne tutkimukset, jotka käsittelevät vihapuheen sijaan esimerkiksi kyberrikoksia, kyberterrorismia, poliittista propagandaa tai internetin ulkopuolista vihapuhetta sekä lopulta ne julkaisut, jotka eivät vastanneet tutkimukselle asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

5.4 Aineiston keruu

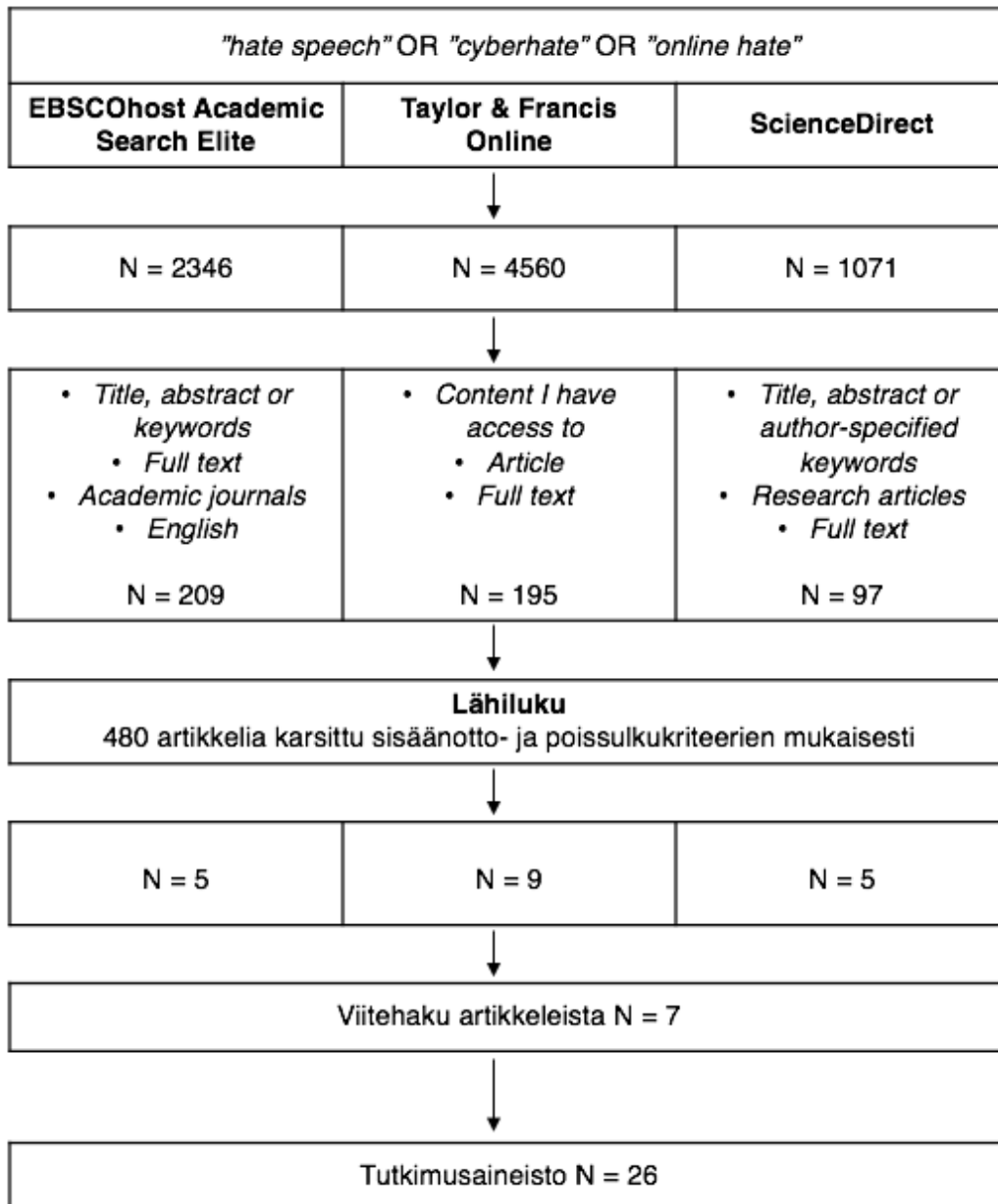
Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa aineisto kerättiin tietokantahauulla, jota jatkettiin viitehauulla valitun aineiston lähdeviitteistä. Hyvin suunniteltu aineistohakuprosessi on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen perusta ja tutkimusaineiston keruu aloitettiin testihauilla Finna -hakupalvelussa. Testihaun tarkoituksena oli selvittää Vaasan yliopiston opiskelijoiden käytettävissä olevia tietokantoja ja aineistoja sekä kartoittaa aihetta käsitteleviä tutkimuksia ja niissä käytettyjä keskeisiä käsitteitä. Testihauissa kävi ilmi, että internetin vihapuheesta käytetään englanninkielisissä tutkimuksissa termejä *hate speech*, *cyberhate* ja *online hate*. Tässä tutkimuksessa käytettiin hakusanayhdistelmää: "*online hate*" OR *cyberhate* OR "*hate speech*".

Lopullinen aineistohaku suoritettiin elo- ja syyskuussa 2022 seuraavista elektronisista tietokannoista: *EBSCOhost Academic Search Elite*, *Taylor & Francis Online* ja *ScienceDirect*. Tietokannat valikoituivat sen perusteella, että niistä löytyi testihakujen perusteella kattavimmin tämän tutkimuksen aihepiiriä käsitteleviä julkaisuja. Hakulausekkeet yhdistettiin tietokantasidonnaisesti kyseisen tietokannan tarjoamien hakurajauksen mukaisesti ja hakuja rajattiin asetettujen sisäänotto- ja

poissulkukriteerien mukaisesti. Kunkin tietokannan hakuparametrit poikkesivat hieman toisistaan, mutta rajaukset pyrittiin pitämään mahdollisimman yhdenmukaisina.

Systemaattinen kirjallisuushaku voi tuottaa huomattavan suuren määrän otsikoita ja abstrakteja, joista iso osa on katsauksen kannalta epäolennaista tietoa. Tästä huolimatta kaikki haun antamat viitteet on käytävä läpi. (Pudas-Tähkä & Axelin, 2007, s. 51.) Tässä tutkimuksessa asetetuin hakurajauksin tehdyt tietokantahaut tuottivat yhteensä 480 tulosta, jotka käytiin läpi ensin otsikko- ja abstraktitasoilla ja niistä valittiin sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaisesti analysoitavaksi otettavat artikkelit. Aineistosta karsittiin otsikon ja abstraktin perusteella ne tutkimukset, joiden kohteena ei ollut internetin vihapuhe sekä useampaan kertaan eri tietokantahauissa esiintyneet julkaisut. Pois karsitut artikkelit käsittelivät vihapuheen sijaan esimerkiksi kyberrikoksia, kyberterrorismia, poliittista propagandaa tai internetin ulkopuolista vihapuhetta.

Jatkotarkasteluun hyväksyty aineisto käytiin läpi lukemalla koko tekstit ja lopulliseen aineistoon hyväksyttiin tietokantahaun perusteella mukaan 19 artikkelia. Hakutulosten joukosta pyrittiin löytämään tässä tutkielmassa asetettujen tutkimuskysymysten kannalta relevanttia tutkimustietoa. Pois karsittiin ne tutkimukset, jotka lähiluvun aikana osoittautuivat käsittelemään aihetta tämän tutkimuksen tavoitteiden kannalta epäolennaisista näkökulmista. Tämän jälkeen suoritettiin viitehaku valittujen artikkelien lähdeluetteloista ja valittiin mukaan asetetut sisäänottokriteerit täyttävät artikkelit. Viitehaun perusteella tutkimukseen valittiin 7 artikkelia ja lopullinen tutkimusaineisto muodostui yhteensä 26 artikkelista. Tässä tutkimuksessa ei systemaattisesti etsitty julkaisemattomia lähteitä, sillä hakuprosessi ei olisi täyttänyt systemaattiselle kirjallisuuskatsaukselle asetettuja kriteerejä ja olisi siten ristiriidassa katsauksen toistettavuuden kanssa. Tutkimusaineiston muodostumisprosessi on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Tutkimusaineiston muodostuminen

5.5 Analyysimenetelmät

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, johon useimmat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät tavalla tai toisella perustuvat. Sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä monipuolista tutkimusta, sillä sitä voidaan soveltaa sekä yksittäisenä metodina

että toisaalta myös laajana teoreettisena kehyksenä. Laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysimuodot voidaan jakaa edelleen aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan sekä teorialähtöiseen analyysiin. Näitä analyysimuotoja erottavat tutkittavaa ilmiötä kuvaavan teorian ohjaavuus aineiston hankinnassa, analyysissa sekä raportoinnissa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103, 111-112.)

Tämän tutkimuksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jota ohjasivat tutkimukselle asetetut kysymykset. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja pyritään siten luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus ja löytämään vastaus tutkimustehtävään. Menetelmä perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122-127).

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan esittää kolmivaiheisena prosessina: 1) aineiston pelkistäminen (*redusointi*), 2) aineiston ryhmittely (*klusterointi*) ja 3) teoreettisten käsitteiden luominen (*abstrahointi*). Ensimmäisessä vaiheessa aineistosta haetaan tutkimuskysymyksiin vastaavaa tietoa ja karsitaan pois tutkimuksen kannalta epäolennainen informaatio. Pelkistäminen voi olla datan tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Redusoinnin jälkeen aineisto ryhmitellään hakemalla eroavaisuuksia sekä yhteneväisyyksiä pelkistettyjen ilmaisujen välillä. Samaan ilmiöön kuvaavat käsitteet yhdistetään luokaksi, joka nimetään sisältöä kuvaavasti. Ryhmittelyn avulla aineisto tiivistyy, kun yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempien käsitteiden alle. Kolmannessa vaiheessa, abstrahoinnissa, erotetaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin yhdistelemällä saman sisältöisiä luokkia yläkategorioiksi. (Janhonen & Nikkonen, 2001, s. 26-30; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122-127)

Tämän tutkimuksen aineiston analysoinnissa edettiin aineistossa esitetyistä ilmaisuista teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. Tutkimukseen valitut artikkelit käytiin läpi siten, että kaikki tutkimuskysymyksiin liittyvät sanat sekä lauseet alleviivattiin. Samaa

ilmiötä kuvaavat ilmaisut alleviivattiin samalla värillä, jolloin erilaiset ilmiöt saatiin eroteltua selkeästi. Ensin aineistosta etsittiin vastauksia tutkimuskysymykseen 1a, jonka jälkeen sama prosessi käytiin läpi tutkimuskysymykseen 1b vastaten. Alkuperäiset ilmaukset taulukoitiin ja niistä muodostettiin pelkistettyjä ilmauksia, jonka jälkeen aineisto ryhmiteltiin. Pelkistetyistä ilmaisuista muodostettiin ala- ja yläluokkia, joista abstrahointivaiheessa koottiin 7 internetin sisäisten ominaisuuksien pääluokkaa sekä 8 ulkoisten tekijöiden pääluokkaa.

5.6 Tutkimusaineiston kuvaus

Tutkimusaineistoon valikoitui tietokantahaun ja viitehaun tuloksena yhteensä 26 internetin vihapuhetta käsittelevää artikkelia. Asetettujen sisäänottokriteerien mukaisesti tutkimusaineistoon valittiin eri tutkimusmetodein tehtyjä tutkimuksia, jotka on julkaistu vuosina 2001–2022. Kaikki aineistoon valikoituneet artikkelit ovat englanninkielisiä ja ne on toteutettu maailmanlaajuisesti. Artikkelien yksityiskohtaiset tiedot on kuvattu liitteessä 1.

Internetin vihapuhetta käsittelevä tutkimus painottuu vahvasti viimeisten kymmenen vuoden ajalle, mutta tämän tutkimuksen kannalta keskeistä internetin ominaisuuksia tarkastelevaa tutkimusta on julkaistu jo ennen vuotta 2012. Valtaosa tutkimukseen valituista artikkeleista on julkaistu vuonna 2018 ja sen jälkeen, mutta tutkimusaineistoon valikoitui myös viisi ennen vuotta 2012 julkaistua tutkimusta. Taulukossa 4. on esitetty tämän tutkimuksen tutkimusaineisto julkaisuvuosien perusteella.

Taulukko 4. Tutkimusaineiston artikkelien julkaisuvuodet

Julkaisuajankohta	Lukumäärä
2022	3
2021	3
2020	4
2019	4
2018	4
2017	1
2015	1
2012	1
2010	1
2009	1
2003	1
2002	1
2001	1
Yhteensä	26

Tutkimusaineistoon valitut artikkelit on julkaistu vuosien 2001 ja 2022 välisenä aikana 23:ssa eri tieteellisessä julkaisussa. Valituista artikkeleista kolme on julkaistu *Information & Communications Technology Law* -lehdessä ja kaksi artikkelia *Information Technology & People* -lehdessä. Muut tutkimusaineiston artikkelit on julkaistu 21 eri julkaisussa. Taulukossa 5. on esitetty kaikki tieteelliset julkaisut, joissa tutkimusaineistoon valitut artikkelit on julkaistu.

Taulukko 5. Tieteelliset julkaisut, joissa tutkimusaineiston artikkelit on julkaistu

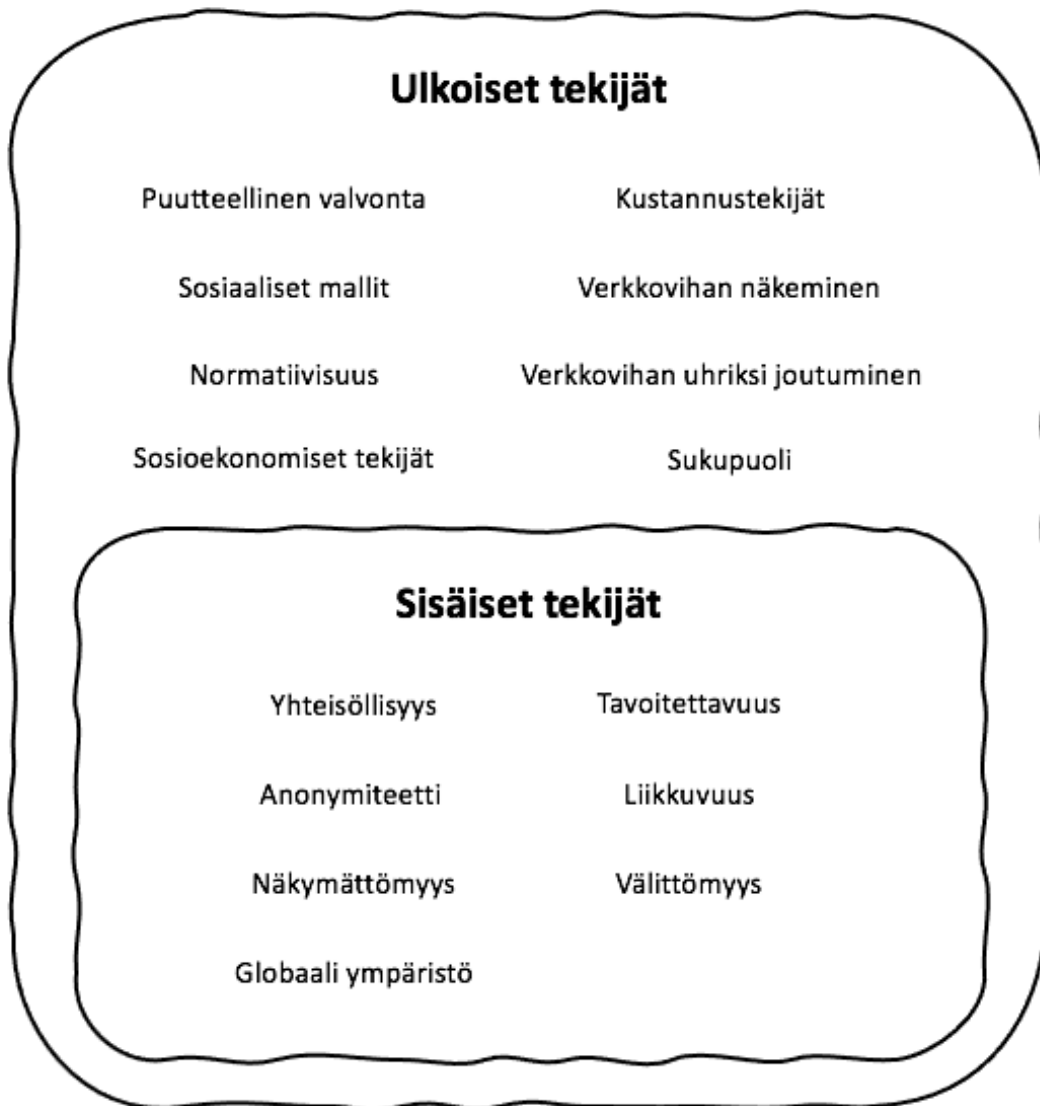
Julkaisu	Lukumäärä
<i>ACM Computing Surveys</i>	1
<i>Aggression and Violent Behavior</i>	1
<i>Behaviour & Information Technology</i>	1
<i>Communication Law & Policy</i>	1
<i>Computers in Human Behavior</i>	1
<i>Current Opinion in Psychology</i>	1
<i>Deviant Behavior</i>	1
<i>Ethnicities</i>	1
<i>Information & Communications Technology Law</i>	3
<i>Information Processing & Management</i>	1
<i>Information Technology & People</i>	2
<i>International Review of Law, Computers & Technology</i>	1
<i>Journal of Hate Studies</i>	1
<i>Journal of Transnational Law & Policy</i>	1
<i>New Media & Society</i>	1
<i>New Review of Hypermedia and Multimedia</i>	1
<i>Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy</i>	1
<i>Patterns of Prejudice</i>	1
<i>PLOS ONE</i>	1
<i>Political Psychology</i>	1
<i>Social Media & Society</i>	1
<i>Statistics and Public Policy</i>	1
<i>Telematics and Informatics</i>	1
Yhteensä	26

6 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käsitellään keskeisiä teemoja, jotka nousivat esille tutkimusaineiston analyysissa. Jotta verkon vihapuhetta voitaisiin ymmärtää ja siihen olisi mahdollista puuttua, on ymmärrettävä internetiä ympäristönä sekä tunnistettava ne ominaisuudet, jotka tekevät internetistä otollisen alustan vihapuheelle. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin internetiä vihapuheen kanavana selvittämällä internetin sisäisiä ominaisuuksia sekä toisaalta ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat internetin suosioon vihapuheen kanavana. Tutkimuksen tuloksena muodostettiin aineistossa esiintyvistä ilmiöistä seitsemän internetin sisäisten ominaisuuksien pääluokkaa sekä kahdeksan ulkoisten tekijöiden pääluokkaa.

6.1 Verkko vihan välineenä

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla muodostetun aineiston analyysia ohjasivat asetetut tutkimuskysymykset internetin sisäisistä ominaisuuksista sekä ulkoisista tekijöistä, jotka tekevät internetistä otollisen alustan vihapuheelle. Tutkimusaineistosta etsittiin tutkimuskysymyksiin vastaavia ilmaisuja, jotka pelkistettiin ja ryhmiteltiin. Luokittelun avulla aineistossa esiintyvistä ilmiöistä yhdisteltiin pääluokkia, jotka edelleen käsitteellistettiin. Ilmaisujen pohjalta pyrittiin tunnistamaan nimenomaan ilmiön taustalla vaikuttavia syitä, ei niinkään niiden seurauksia. Useista aineiston ilmauksista kävi esimerkiksi ilmi, että verkkovihan julkaisemisen taustalla vaikuttaa internetin matala kynnys ilmaista mielipiteensä. Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään ne tekijät, jotka esimerkiksi kyseisessä tapauksessa vaikuttavat matalaan julkaisukynnykseen. Tutkimusaineistosta tunnistettiin seitsemän internetin sisäistä ominaisuutta sekä kahdeksan ulkoista tekijää, jotka vaikuttavat internetin suosioon vihapuheen kanavana. Sisäiset ja ulkoiset tekijät on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4. Internetin suosioon vihapuheen kanavana vaikuttavat sisäiset ja ulkoiset osatekijät

6.1.1 Internetin ominaisuudet – sisäiset tekijät

Tutkimusaineiston pohjalta tunnistettiin useita internetin ominaisuuksia, jotka vaikuttavat sen suosioon vihapuheen kanavana. Samaa ilmiötä kuvaavista aineiston alkuperäisilmauksista muodostettiin yläluokkia ja edelleen teoreettisia käsitteitä. Aineistosta nousi esiin yhteensä kahdeksan sisäistä tekijää eli internetin ominaisuutta,

jotka omalta osaltaan tekevät internetistä otollisen alustan vihapuheelle: *yhteisöllisyys, anonymiteetti, näkymättömyys, globaali ympäristö, tavoitettavuus, liikkuvuus ja välittömyys.*

Toisin kuin usein ajatellaan, verkkoviha ei välttämättä ole epäsosiaalista, vaan sen taustalla voi vaikuttaa nimenomaan yhteisöllisyys. Vihaa ja vihapuhetta on ollut olemassa jo kauan ennen internetiä ja sosiaalisia verkostoja, mutta internetin kehitys ja sitä seurannut sosiaalisten verkostojen ja yhteisöjen muodostuminen ovat luoneet uudenlaisia ulottuvuuksia vihan välittymiselle. Internetissä käyttäjillä on lähes rajattomat mahdollisuudet mielipiteenilmaisuuksiin erilaisissa vuorovaikutteisissa kanavissa ja käyttäjien on helppo etsiä samanhenkisiä käyttäjiä ja valita omiin ajatusmalleihinsa sopivia verkkoyhteisöjä. Internetissä yksittäiset käyttäjät voivat myös tehokkaasti ja vaivattomasti yhdistää voimansa ja organisoitua toiminnassaan. Tunne verkkoyhteisöön kuulumisesta voi tukea vihamielisyyttä erityisesti silloin, kun samanmieliset jakavat voimakkaan näkemyksen, jota joku toinen taho vastustaa. (Alkiviadou, 2019, s. 19; Celik, 2017, s. 846; Kaakinen ja muut, 2020, s. 2.) Joillekin suurin motivaatio ilmaista vihaa verkossa on nimenomaan heidän kokemansa vihamielisten käyttäjien välinen tiivis vuorovaikutus sekä sosiaalisen huomion ja hyväksynnän hakeminen (Walther, 2022, s. 2).

Tänä päivänä erilaiset viharyhmät käyttävät pääasiassa sosiaalisen median yhteisöpalveluita tuodakseen samoin ajattelijat yhteen ja levittääkseen vihamateriaalia. Internetin ja sosiaalisen median välityksellä voidaan tehokkaasti vahvistaa ryhmän sisäistä asemaa ja kasvattaa ryhmän sisäistä yhteisöllisyyden tunnetta. (Brown, 2018, s. 302; Celik, 2018, s. 1449.) Internetissä syntyneet viharyhmät ja -yhteisöt helpottavat myös vihapuheen leviämistä eri alustoilla (Schmid ja muut, 2022, s. 3).

Yhteisöllisyyden ohella useissa tutkimuksissa nousi esiin internetin anonymiteetti, joka toisaalta turvaa yksilön perusoikeuksien toteutumisen, luo turvallisuuden tunnetta ja mahdollistaa keskustelun arkaluontoisistakin aiheista. Se mahdollistaa kuitenkin myös

väärinkäytökset anonymiteetin suojassa ja madaltaa julkaisukynnystä. (Keipi ja muut, 2017, s. 31, 48.)

Tietokonevälitteisen viestinnän tarjoama psykologinen anonymiteetin tunne vaikuttaa voimakkaasti käyttäytymismalleihin sekä yksilön estoihin ja verkkoviestinnän aggressiivisuuteen. Ihmiset käyttäytyvät aggressiivisemmin tilanteissa, joissa he kokevat olevansa anonyymeja. Internetissä koettu anonyymiys voi poistaa kiinnijäämisen pelon ja luoda mielikuvan, että normaalit käyttäytymissäännöt eivät päde internetissä. Nekin käyttäjät, jotka muissa olosuhteissa pidättäytyisivät toiminnasta, rohkaistuvat anonymiteetin suojassa vihapuheeseen. (Woods & Ruscher, 2021, s. 279; Bilewick ja muut, 2020, s. 11; Brown, 2018, s. 299.) Internetin anonymiteetin helppous onkin keskeinen syy viharyhmien siirtymiselle verkkoympäristöön (Nemes, 2002, s. 199).

Verkon vihapuhetta voidaan selittää myös internetin tarjoamalla näkymättömyydellä. Vaikka käyttäjä ei olisikaan anonyymi, internetissä puhujan ja yleisön välillä on yleensä fyysistä etäisyyttä. Tämä mahdollistaa sen, että puhuja voi olla yleisölle näkymättömissä ja toisaalta myös päinvastoin. Kun vihamielistä sisältöä jakava henkilö ei näe vihapuheen aiheuttamaa emotionaalista loukkaantumista, saattaa hän vähätellä sen merkitystä. (Brown, 2018, s. 300.)

Internetin suosio perustuu suurelta osin sen kykyyn ylittää rajoja, yhdistää etäisyyksiä ja rikkoa reaali maailman esteitä. Internetin välityksellä tietoa voidaan välittää vaivattomasti ja nopeasti joka puolelle maailmaa, yli kansallisten ja lainsäädännöllisten rajojen. Internetin globaali pelikenttä on tehnyt siitä kuitenkin ihanteellisen kanavan myös vihapuheen levittämiseen. Teknologian globalisoitumisen myötä erilaisten viharyhmien määrä sekä vihamielinen käyttäytyminen ovat lisääntyneet internetympäristössä jatkuvasti. (Celik, 2017, s. 846; Banks, 2010, s. 233.) Internetin verkkoyhteisöt tarjoavat vihamielisille käyttäjille ja vihaliikkeille mahdollisuuden laajentaa kollektiivista identiteettiään kansainvälisesti, mikä puolestaan voi luoda globaaleja vihapuheen alakulttuureja. Internetin globaali luonne hankaloittaa myös

vihapuheen paikallistamista ja siten luo mielikuvaa, että internetissä voi käyttäytyä miten tahansa ilman riskiä jäädä kiinni teoistaan. (Perry & Olsson, 2019, s. 190, 196–197.)

Internetin ominaispiirteinä tunnistettiin myös sen mahdollistama nopea ja tehokas tavoitettavuus sekä liikkuvuus. Internetin välityksellä yksittäinenkin käyttäjä voi tavoittaa tarkasti rajatun viiteryhmän tai laajan yleisön vaivattomasti. Internetissä ja sosiaalisessa mediassa mahdollisten vihamielisten hyökkäysten potentiaaliset kohteet ovat helpommin tunnistettavissa ja tavoitettavissa, kuin verkon ulkopuolisessa vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi Twitterissä käyttäjiä voi hakea uskontoon, sukupuoleen, seksuaalisuuteen, rotuun tai poliittiseen suuntautumiseen liittyvillä aihetunnisteilla. (Walther, 2022, s. 3; Leets, 2001, s. 288.) Teknologian kehityksen myötä internet on muuttunut myös yhä liikkuvammaksi ja sen välityksellä voi olla yhteydessä muihin, milloin ja mistä vain. Internetin liikkuva luonne on tehnyt myös vihan ilmaisemisesta vaivatonta, eikä se ole sidoksissa paikkaan tai aikaan. (Banks, 2010, s. 238.)

Internetin suosiota vihapuheen kanavana voidaan selittää lisäksi internetin mahdollistamalla nopealla tiedonvälityksellä (Celik, 2017, s. 846; Alkiviadou, 2019, s. 21). Verrattuna esimerkiksi painettuihin julkaisuihin, mainostauluihin tai puheisiin, internet tarjoaa uudenlaisen mahdollisuuden reaaliaikaiseen julkaisemiseen. Internetissä aikaviive ajatuksen tai tunteen syntymisen ja sen suurelle yleisölle ilmaisemisen välillä voi olla sekunteja. (Brown, 2018, s. 302-304.)

6.1.2 Taustalla vaikuttavat ulkoiset tekijät

Internetin sisäisten ominaisuuksien ohella tutkimusaineistosta tunnistettiin kahdeksan internetin suosioon vihapuheen kanavana vaikuttavaa ulkoista tekijää: *puutteellinen valvonta, sosiaaliset mallit, normatiivisuus, sosioekonomiset tekijät, kustannustekijät, verkkovihan näkeminen, verkkovihan uhriksi joutuminen ja sukupuoli*. Nämä tekijät eivät ole varsinaisesti internetin ominaispiirteitä, mutta ne vaikuttavat välillisesti verkon vihapuheen taustalla.

Verkon vihapuheen taustalla vaikuttaa merkittävästi internetiin liittyvien toimintojen valvonnan haastavuus ja sen myötä internetympäristön riittämätön sääntely. Valtiot ovat pyrkineet säätämään internetin vihapuhetta kansallisen lainsäädännön perinteisten strategioiden mukaan, mutta internetin moniulotteisuus ja rajattomuus on asettanut haasteita verkkoympäristön maantieteelliseen rajaamiseen. (Banks, 2010, s. 234, 238; Bilewicz ja muut, 2020, s. 11.) Kansallisia lakeja on vaikea panna täytäntöön, kun materiaali on julkaistu yhdellä lainkäyttöalueella, sen vaikutukset tuntuvat toisella ja tekijä saattaa asua kolmannella (Nemes, 2002, s. 199; Leets, 2001, s. 296). Internetin sääntelyn epäkohdat antavat vihaajille mahdollisuuden julkaista haitallisia ja laittomiakin näkemyksiään ilman että he joutuvat siitä rikosoikeudelliseen vastuuseen. Internet mielletään oikeusjärjestelmän yläpuolella olevana virtuaalisena tilana, johon rikosoikeudellinen kontrolli ei ylety. (Alkiviadou, 2019, s. 21.)

Internetin suosiota vihan väylänä on selitetty myös sosiaalisten käyttäytymismallien kautta. Ihmiset oppivat käyttäytymismalleja jäljittelemällä muiden ihmisten ja yhteisöjen sosiaalisia malleja. Tämä toteutuu myös verkkoympäristössä, missä käyttäjät omaksuvat internetin sosiaalisten verkostojen sosiaalisia malleja. (Castano-Pulgarin ja muut, 2021, s. 5.) Ryhmäkäyttäytymiseen liittyvä verkkoviha perustuu usein ”me ja te” -asetteluun ja luokitteluun. Henkilökohtaiset riskitekijät, kuten itsehillinnän puute tai heikentynyt henkinen hyvinvointi, voivat vahvistaa ryhmäkäyttäytymistä. (Kaakinen ja muut, 2020, s. 12-13.) Internetin käyttäjät tunnistavat sosiaalisen median alustoilla käyttäjiä ja julkaisuja, jotka jakavat heidän kanssaan samanlaisia asenteita ja omaksuvat sitä kautta erilaisia käyttäytymismalleja. Myös verkkoviha noudattaa tätä sosiaalisen tunnistamisen periaatetta. (Walther, 2022, s. 2.)

Toistuvasti esiintyvä halventava ja vihamielinen kielenkäyttö verkkoympäristöissä luo kuvailevan normin, joka määrittelee vihapuheen yleiseksi toimintamalliksi ja siten normatiiviseksi (Bilewicz, 2020, s. 11). Iso osa verkon vihapuheesta jää raportoimatta, sillä internetin käyttäjät mieltävät vihamielisen keskustelun osaksi internetkulttuuria,

eivätkä siten ole täysin tietoisia missä raja normaalin keskustelun ja vihapuheen välillä kulkee (Lingiardi ja muut, 2019, s. 718).

Yhtenä ulkoisena tekijänä tunnistettiin sosioekonomiset tekijät. Digitaalinen epätasa-arvo on sekä syy, että toisaalta myös seuraus sosioekonomisista eroista. Heikko sosioekonominen asema on sidoksissa kyvyttömyyteen tunnistaa tiedon todenperäisyys ja altistaa siten provosoitumaan internetin vihamielisestä materiaalista. Tämä voi johtaa edelleen vihapuheen levittämiseen ja vihan kierteen lietsomiseen. (Celik, 2017, s. 861.)

Sosioekonomisista tekijöistä erotettiin lisäksi erillisenä osatekijänä kustannustekijät. Tietokoneista ja mobiililaitteista on tullut yhä edullisempia ja siten yhä useammalla on pääsy internetiin ja sosiaalisen median palveluihin (Perry & Olsson 2019, 189). Internet on muihin viestintävälineisiin verrattuna edullinen ja tehokas tiedonjakoväylä massayleisön nopeaan tavoittamiseen. Tämä palvelee niin hyvässä kuin pahassa ja internetin edullisuus, ja sen myötä saavutettavuus onkin muodostanut siitä otollisen uuden kanavan myös vihapuheelle. (Banks, 2010, s. 234; Brown, 2018, s. 302; Celik, 2017, s. 846.) Saresma ja muut (2022, s. 181) ovat esittäneet myös sosiaalisen median alustojen ansaintalogiikan vaikuttavan vihapuheen kasvun taustalla. Mitä enemmän kuluttajat käyttävät verkkoalustoilla aikaa ja reagoivat tarjottuun sisältöön, sitä suurempaa voittoa yritykset tekevät. Yhteisöpalvelujen verkkoalustoilla olisi niin halutessaan mahdollisuus puuttua vihapuheeseen nykyistä huomattavasti tehokkaammin, mutta se ei olisi niille taloudellisesti kannattavaa.

Tutkimusten mukaan internetin suosioon vihan välineenä vaikuttivat lisäksi verkkovihan uhriksi joutuminen sekä verkkovihan kohtaaminen. Mikäli henkilö on joutunut verkkovihan uhriksi, voi hän kokea internetin otollisena alustana purkaa pahaa oloaan ja jakaa itsekin vihamielistä sisältöä (Hawdon ja muut, 2019, s. 162). Hawdonin ja muiden (2019, s. 172) mukaan myös ne, jotka näkevät usein vihamielistä verkkosisältöä ja kuuluvat erilaisiin verkkoyhteisöihin, osallistuvat itsekin todennäköisemmin vihamieliseen käyttäytymiseen internetissä.

Verkkoviha on myös jossain määrin sukupuolisidonnaista ja miehet yhtyvät naisia todennäköisemmin verkkovihaan. Viime aikoina keskeisiä verkkovihan teemoja ovat olleet voimakas naisviha ja antifeminismi, joiden takana on useimmiten miespuolisia verkkokäyttäjiä. (Hawdon ja muut 2019, s. 172.)

6.2 Kohti rakentavampaa verkkokeskustelua

Julkinen viestintä ei ole ollut ongelmaton internetiä edeltäneellä joukkoviestintien aikakaudellakaan, haasteet ovat vain muuttaneet muotoaan. Digitaalisen murroksen myötä jokaisella mediakäyttäjällä on mahdollisuus ottaa julkisesti osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Myös päättäjät, asiantuntijat sekä muut näkyvät tahot voivat olla suoraan vuoropuhelussa yleisön kanssa ilman median välikäsiä. (Lehti, 2018, s. 106.) Lehti (2018, s. 107) on todennut, että sosiaalisessa mediassa käytävä vuoropuhelu paranisi merkittävästä, mikäli kolme keskeisintä epäkohtaa saataisiin korjattua: vuoropuhelun puute eri mieltä olevien välillä, aggressiivisuus ja virheellisten tietojen levittäminen.

Tutkimusaineistossa eniten esiintynyt tekijä verkon vihapuheen taustalla oli internetin mahdollistama anonymiteetti. Internetin anonymiteetti on monitahoinen ilmiö, sillä se voi toisaalta tarjota suojaa, mutta myös mahdollisuuden väärinkäyttöksiin anonymiteetin suojassa. Anonymiteetti etäännyttää keskustelun osapuolia toisistaan, mahdollistaa emotionaalisen etäisyyden ja madaltaa vihamielisen sisällön julkaisemisen kynnyksiä. Toisaalta verkkokeskustelun anonymiteetin poistaminenkaan tuskin ratkaisisi kovin paljoa, sillä ihmiset julkaisevat internetissä vihamielistä sisältöä myös vapaasti omalla nimellään ja kuvallaan (Haapalainen, 2015). Joidenkin tahojen verkkomaine ja näkyvyys perustuvat nimenomaan verkkovihan tuottamiseen ja vihamielistä sisältöä tehdään tietoisesti omalla nimellä. Lisäksi voidaan katsoa, että nimettömällä keskustelulla on huomattavan suurta arvoa. Nimimerkin taakse voivat piiloutua maahan poljetut, vähemmistöjen edustajat, teini-iän epävarmuuksien kanssa kamppailevat sekä muut,

jotka eivät uskalla tuoda ääntään kuuluville omalla nimellään (Pullinen, 2015). Anonymiteetin tarjoama suoja voi taistella myös internetin vihapuhetta vastaan ja rohkaista käyttäjiä vihapuheen vastustamiseen. (Saresma ja muut, 2022, s. 174).

Monessa tutkimusaineiston artikkelissa verkkovihan taustalla vaikuttavana tekijänä nousi esille myös yhteisöllisyyden kokeminen. Vihamielisen verkkosisällön tuottamisen ja levittämisen taustalla vaikuttavat usein huomiohakuisuus, tarve tulla kuulluksi sekä halu kuulua johonkin yhteisöön. Osattomuuden tai syrjäytymisen kokemus reaali maailman yhteiskunnassa tai ympäröivissä yhteisöissä voi johtaa hakemaan yhteisöllisyyden tunnetta ja arvostusta internetiympäristöstä. Verkkoyhteisöt täyttävät ihmiselle luonteenomaisia hyväksytyksi ja kuulluksi tulemisen tarpeita, mutta internet poikkeaa toimintaympäristönä merkittävästi reaali maailmasta. Internetissä polarisoiva retoriikka on keskeinen osa keskustelukulttuuria ja se voi ruokkia provosoivaa ja aggressiivista puhetta. Yhteiskunnallisen toiminnan olisikin tärkeää pyrkiä ennalta estämään osattomuuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia sekä syrjäytymistä. (Saresma ja muut, 2022, s. 179-181.)

Keskeinen verkon suosioon vihapuheen kanavana vaikuttava ulkoinen tekijä on tutkimusaineiston perusteella internetin puutteellinen valvonta, joka luo mahdollisuuden julkaista haitallisia ja laittomiakin näkemyksiään joutumatta siitä rikosoikeudelliseen vastuuseen. Internetin globaali luonne tekee verkkoympäristön kokonaisvaltaisesta oikeudellisesta sääntelystä mahdotonta. Verkon vihapuheen rikoslakiin perustuva sääntely ei myöskään yksistään riitä vähentämään verkkovihan vaikutuksia, sillä yksittäisten käyttäjien rankaiseminen ei estä muita julkaisemasta vihapuhetta verkossa. Vastaavasti sivustot, jotka on suljettu yhdellä lainkäyttöalueella, voidaan avata toisella ja ne ovat jälleen saatavilla maailmanlaajuisesti. Verkon vihapuheen torjumisessa tulisikin etsiä ratkaisuja, jotka toisaalta rajoittavat vihapuheen julkaisemista internetissä ja toisaalta minimoivat sen aiheuttamia harmejä. Tehokkaan ennalta estämisen ja rajoittamisen keskiössä on oikeudellisen sääntelyn, teknisten ratkaisujen, käytännesääntöjen ja koulutuksen yhdistäminen. (Banks, 2010, s. 238-239.)

Internetin suosioon vihapuheen kanavana vaikuttavien sisäisten ja ulkoisten tekijöiden lisäksi tutkimusaineistosta nousi esiin tekijöitä, joiden ei voitu osoittaa vaikuttavan verkon vihapuheen taustalla. Esimerkiksi internetissä vietetyn ajan lisääminen tai lisääntynyt yhteisöllisen median käyttö eivät lisänneet todennäköisyyttä jakaa vihapuhetta internetissä. Myöskään esimerkiksi yksin asumista ei ole voitu yhdistää vihamielisen materiaalin jakamiseen. (Hawdon ja muut, 2019, s. 172.)

7 Diskussio

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, miksi internetistä on muodostunut suosittu ja tehokas väylä vihapuheelle. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään niitä internetin ominaispiirteitä sekä ulkoisia osatekijöitä, jotka vaikuttavat internetin suosioon vihapuheen väylänä. Tutkimus toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena internetin vihapuhetta käsittelevästä aikaisemmasta tutkimuksesta ja aineistoa analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimusaineistosta poimituista ilmauksista muodostettiin pääluokkia, joiden pohjalta koottiin internetiin vihapuheen kanavana vaikuttavien sisäisten ja ulkoisten tekijöiden malli.

Tutkimusaineistoon valikoituneiden artikkelien julkaisuvuosien perusteella voidaan todeta, että internetin vihapuhe on ollut kiinnostuksen aiheena erityisesti vuoden 2018 jälkeen. Tietokantoihin tehdyissä testihauissa sekä varsinaisessa aineistohaussa todettiin, että internetin vihapuhetta käsittelevä tutkimus on painottunut viimeisten kymmenen vuoden ajalle ja erityisesti vuosiin 2015–2022. Nimenomaan internetin ominaisuuksia suhteessa verkon vihapuheeseen käsittelevää ja siten tämän tutkimuksen kannalta oleellista tutkimusta on kuitenkin tehty jo aikaisemmin, joten aineiston julkaisuvuotta ei ollut tarkoituksenmukaista rajata. Tutkimusaineistoon valikoitui artikkeleita vuosilta 2001-2022.

7.1 Keskeisimmät tutkimustulokset

Internetin vihapuhetta käsittelevän aikaisemman tutkimuksen pohjalta tehdyn systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla tässä tutkielmassa muodostettiin sisäisten ja ulkoisten tekijöiden malli, joka havainnollistaa internetiin vihapuheen kanavana vaikuttavia osatekijöitä. Sisäisinä internetin ominaispiirteinä tunnistettiin yhteisöllisyys, anonymiteetti, näkymättömyys, globaali ympäristö, saatavuus, liikkuvuus ja välittömyys. Ulkoisia tekijöitä puolestaan ovat internetin puutteellinen valvonta, sosioekonomiset

tekijät, kustannustekijät sosiaaliset mallit, normatiivisuus, verkkovihan näkeminen, verkkovihan uhriksi joutuminen sekä käyttäjän sukupuoli.

Keskeisimpinä internetin sisäisinä ominaisuuksina aineistosta nousivat esiin internetin anonymiteetti sekä yhteisöllisyys. Internetin verkkoyhteisöjen kehitys on luonut uuden kanavan ja sen myötä täysin uudenlaisia ulottuvuuksia vihan välittymiselle. Internet mahdollistaa mielipiteenilmaisun erilaisissa vuorovaikutteisissa kanavissa ja samanmieliset käyttäjät sekä verkkoyhteisöt ovat helposti tavoitettavissa. Osalle käyttäjistä suurin motivaatio verkkovihan ilmaisemiseen on nimenomaan sosiaalisen huomion ja hyväksynnän hakeminen sekä tunne verkkoyhteisöön kuulumisesta. Toinen keskeinen elementti on internetin anonymiteetti, joka mahdollistaa vapaamman ilmaisun, niin hyvässä kuin pahassa. Internetin luoma anonymiteetti tai jo pelkkä mielikuva anonymiteetistä madaltaa vihamielisen sisällön julkaisukynnystä ja internetympäristössä sanotaan asioita, joita ei tosielämässä tuotaisi julki.

Verkon vihapuheeseen ja internetin suosioon vihapuheen kanavana vaikuttaa merkittävästi myös haasteet internetiin liittyvien toimintojen valvonnassa ja sen myötä verkkoympäristön riittämätön sääntely. Verkkoympäristön globaali luonne on asettanut haasteita verkkoympäristön maantieteelliselle rajaamiselle sekä kansallisen lainsäädännön toimeenpanemiselle. Internetin sääntelyn epäkohdat mahdollistavat vihamielisen materiaalin tuottamisen ja jakamisen ilman rikosoikeudellisia seuraamuksia. Internet mielletäänkin usein oikeusjärjestelmän yläpuolella olevaksi tilaksi, joka on rikosoikeudellisen kontrollin ulottumattomissa.

7.2 Tutkimuksen arviointi, luotettavuus ja rajoitukset

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on vaativa prosessi, joka edellyttää huolellisen tutkimussuunnitelman laatimista, tarkasti rajattuja tutkimuskysymyksiä sekä etukäteistietoa aihepiiristä. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden varmistamiseksi suositellaan yleensä myös vähintään kahden tutkijan tiivistä yhteistyötä.

(Pudas-Tähkä & Axelin, 2007, s. 46, 55.) Tämän tutkimuksen luotettavuutta olisi voitu parantaa tekemällä katsaus yhdessä toisen tai useampien tutkijoiden kanssa. Käytössä olleiden resurssien ja tutkielman tarkoituksen puitteissa tämä ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Tutkielman luotettavuus on pyritty varmistamaan arvioimalla kriittisesti systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheita ja dokumentoimalla tutkimusprosessin jokainen vaihe huolellisesti. Tietokanta- ja viitehaussa tietoa pyrittiin kartoittamaan mahdollisimman kattavasti. Julkaisuharhaa voitaisiin välttää vieläkin tehokkaammin käyttämällä myös julkaisematonta tietoa eli harmaata kirjallisuutta (Metsämuuronen, 2009, s. 47-48). Tässä tutkimuksessa ei käytetty julkaisematonta tietoa, sillä sen hakuprosessi ei olisi täyttänyt systemaattiselle kirjallisuuskatsaukselle asetettuja kriteerejä ja olisi siten ristiriidassa katsauksen toistettavuuden kanssa. Harmaa kirjallisuus jätettiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle myös tutkimukselle asetettujen ajallisten resurssien vuoksi.

Tutkimusaineisto koostui 26 kansainvälisestä tutkimuksesta, joten tutkimustulokset eivät välttämättä kata kaikkia internetin suosioon vihapuheen kanavana vaikuttavia tekijöitä. Asetetut sisäänotto- ja poissulkukriteerit sekä aineistohakuun valitut tietokannat heijastuvat valikoituun tutkimusaineistoon, eikä tuloksia voida yleistää. Tutkimustulokset olisivat voineet olla kattavammat, mikäli aineistoa olisi kerätty laajemmin useammista tietokannoista ja julkaisuista.

7.3 Ehdotukset tulevaan tutkimukseen

Keskustelu verkkovihan oikeudellisesta, yhteiskunnallisesta sekä kansainvälisestä säätelystä on yhä kesken. Internetin vihapuhe on monitahoinen ja monisyinen ilmiö, jonka taustalla vaikuttavat useat eri tekijät. Tämän tutkielman tutkimustuloksia voidaan hyödyntää selvittäessä mahdollisuuksia verkon vihapuheen ennalta estämiseen sekä siihen puuttumiseen ja sääntelyyn.

Tulevassa tutkimuksessa ilmiötä olisi mielenkiintoista tarkastella myös rajatuissa verkkoympäristöissä, jolloin olisi mahdollista muodostaa käsitys tarkasteltavien verkkoympäristöjen ominaispiirteistä suhteessa ympäröivään verkkokulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Lähteet

- Abbate, J. (1999). *Inventing the Internet*. Massachusetts Institute of Technology.
- Alkiviadou, N. (2019). Hate speech on social media networks: towards a regulatory framework? *Information & Communications Technology Law*, 28, 19-35. <https://doi.org/10.1080/13600834.2018.1494417>
- Aveyard, H. (2010). *Doing a Literature Review in Health and Social Care. A practical guide*. Open University Press.
- Banks, J. (2010). Regulating hate speech online. *International Review of Law, Computers & Technology*, 24, 233-239. <https://doi.org/10.1080/13600869.2010.522323>
- Barnidge, M., Kim, B., Sherrill, L.A., Luknar, Z. & Zhang, J. (2019). Perceived exposure to and avoidance of hate speech in various communication settings. *Telematics and Informatics*, 44. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2019.101263>
- Bilewicz, M. & Soral, W. (2020). Hate Speech Epidemic. The Dynamic Effects of Derogatory Language on Intergroup Relations and Political Radicalization. *Political Psychology*, 41. <https://doi.org/10.1111/pops.12670>
- Brown, A. (2018). What is so special about online (as compared to offline) hate speech? *Ethnicities*, 18, 297-326. <https://doi.org/10.1177/1468796817709846>
- Carlson, C.R. (2020). Hate speech as a structural phenomenon. *First Amendment Studies*, 54, 217-224. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1080/21689725.2020.1837649>
- Castano-Pulgarin, S.A., Suarez-Betancur N., Vega, L.M.T. & Lopez, H.M.H. (2021). Internet, social media and online hate speech. Systematic review. *Aggression and Violent Behaviour*, 58. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101608>

- Celik, S. (2017). Tertiary-level internet users' opinions and perceptions of cyberhate. *Information Technology & People*, 31, 845-868. <https://doi.org/10.1108/ITP-05-2017-0147>
- Celik, S. (2018). Experiences of internet users regarding cyberhate. *Information Technology & People*, 32, 1446-1471. <https://doi.org/10.1108/ITP-01-2018-0009>
- Chetty N. & Alathur S. (2018). Hate speech review in the context of online social networks. *Aggression and Violent Behavior*, 40, 108-118. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.05.003>
- Euroopan neuvosto (2013). *Young People Combating Hate Speech Online. Campaign of Young People for Human Rights Online 2012-2014*. Noudettu 18.9.2022 osoitteesta www.nohatespeechmovement.org/campaign
- Euroopan neuvoston ministerikomitea (1997). *Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States on "hate speech"*. Noudettu 13.1.2022 osoitteesta <https://rm.coe.int/1680505d5b>
- Fink, A. (2014). *Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to Paper*. Sage Publications, Inc.
- Fortuna, P. & Nunes, S. (2018). A Survey on Automatic Detection of Hate Speech in Text. *ACM Computing Surveys*, 51. <https://doi.org/10.1145/3232676>
- Haapalainen, M. (2015). Kuuden vuoden kuuliaisuus. *Journalisti*. Noudettu 7.10.2022 osoitteesta <https://journalisti.fi/artikkelit/2015/09/kuuden-vuoden-kuuliaisuus/>
- Haasio, A., Ojaranta, A., Mattila, M. (2018). *Valheen jäljillä*. Avain.

Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K., Viljanen, V-P. (2005). *Perusoikeudet*. Alma Talent.

Hawdon, J., Costello, M., Barrett-Fox, R., & Bernatzky, C. (2019). The Perpetuation of Online Hate: A Criminological Analysis of Factors Associated with Participating in an Online Attack. *Journal of Hate Studies*, 15, 157-181.
<https://doi.org/10.33972/jhs.166>

Heinonen, U. (2008). *Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa* [väitöskirja, Turun yliopisto]. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos.

Hirvelä, P. & Heikkilä, S. (2017). *Ihmisoikeudet: Käsikirja EIT oikeuskäytäntöön*. Alma Talent.

Hyppönen, M. (2021). *Internet*. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Hyttinen, T. & Tapani, J. (2018). *Rikoksen ja rangaistuksen äärellä*. Unigrafia.

Hyttinen, T. (2019). Rikosoikeudelliset keinot reagoida vihapuheeseen. *Haaste*, 3, 11-13.

Noudettu 13.4.2022 osoitteesta
https://rikosentorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2019-3_Haaste.pdf/02dd0d6a-a6c9-2675-d1ec-e6135d8deb47/2019-3_Haaste.pdf?t=1617029404359

Illman, M. (2020). *Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen. Lainsäädännön arviointia*. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120399312>

Janhonen, S. & Nikkonen, M. (2001). *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. Werner Söderström Osakeyhtiö.

- Jauhola, L., Siltala, J., & Nieminen, K. (2022). *"Että puututtaisiin konkreettisesti"*. *Seurantaselvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri vähemmistöryhmiin*. Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-482-4>
- Johansson, K. (2007). Kirjallisuuskatsaukset - huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt & R.-L. Ääri (toim.), *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen* (s. 3-9). Turun yliopisto.
- Kaakinen, M., Sirola, A., Savolainen, I. & Oksanen, A. (2020). Impulsivity, internalizing symptoms, and online group behavior as determinants of online hate. *PLoS ONE*, 15, 1-17. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231052>
- Kangas, P., Toivonen, S. & Bäck, A. (2007). *Googlen mainokset ja muita sosiaalisen median liiketoimintamalleja*. VTT. Noudettu 8.9.2022 osoitteesta <https://publications.vtt.fi/pdf/tiedotteet/2007/T2369.pdf>
- Kaplan, A. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53, 59-68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Keipi, T., Näsi, M., Oksanen, A. & Räsänen, P. (2017). *Online Hate and Harmful Content. Cross-national Perspectives*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315628370>
- Kilkki, K. (2019). *Informaatioteknologian perusteet*. Aalto-yliopisto.
- Kimpimäki, M. (2019). Vihapuhe verkossa ja verkkoalustan ylläpitäjän vastuu. *Haaste*, 3, 18-19. Noudettu 13.4.2022 osoitteesta <https://rikosentorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2019->

[3 Haaste.pdf/02dd0d6a-a6c9-2675-d1ec-e6135d8deb47/2019-](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9948-7)

[3 Haaste.pdf?t=1617029404359](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9948-7)

Kortteinen, J. (2015). Sananvapaus ihmisoikeutena. Teoksessa K. Nordenstreng (toim.), *Sananvapaus Suomessa* (s. 139-186). Tampereen yliopisto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9948-7>

Kostiainen, R. (2019). Sanallista väkivaltaa ei pidä hyväksyä. *Haaste*, 3, 4-6. Noudettu 13.4.2022 osoitteesta

<https://rikosentorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2019->

[3 Haaste.pdf/02dd0d6a-a6c9-2675-d1ec-e6135d8deb47/2019-](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9948-7)

[3 Haaste.pdf?t=1617029404359](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9948-7)

Leets, L. (2001). Responses to Internet Hate Sites: Is Speech Too Free in Cyberspace? *Communication Law & Policy*, 6, 287-317.
https://doi.org/10.1207/S15326926CLP0602_2

Lehti, L. (2018). Miten yhteiskunnallista vuoropuhelua voisi parantaa? Teoksessa M. Kaartinen (toim.), *Vihan pitkät jäljet* (s. 107-112). Turun yliopisto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7403-0>

Lietsala, K. & Sirkkunen, E. (2008). *Social Media. Introduction to the Tools and Processes of Participatory Economy*. University of Tampere. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7320-3>

Lingiardi, V., Carone, N., Semeraro, G., Musto, C., D'Amico, M. & Brena, S. (2020). Mapping Twitter hate speech towards social and sexual minorities: a lexicon-based approach to semantic content analysis. *Behaviour & Information Technology*, 39, 711-721. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2019.1607903>

- Manninen, S. (1996). Hallitusmuodon uusi sananvapaussäännös. Teoksessa K. Nordenstreng (toim.), *Sananvapaus* (s.17-31). Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Metsämuuronen, J. (2009). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: tutkijalaitos*. International Methelp.
- Miller, M.A. (2005). *Internet Technology Handbook: Optimizing the IP Network*. Wiley Interscience.
- Mondal, M., Silva, L.A., Correa, D. & Benevenuto, F. (2018). Characterizing usage of explicit hate expressions in social media. *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 24, 110-130. <https://doi.org/10.1080/13614568.2018.1489001>
- Mäkinen, K. ja työryhmä (2019). *Sanat ovat tekoja. Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen*. Sisäministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-264-7>
- Nemes, I. (2002). Regulating Hate Speech in Cyberspace: Issues of Desirability and Efficacy. *Information & Communications Technology Law*, 11, 193-220. <https://doi.org/10.1080/1360083022000031902>
- Neuvonen, R. (2019a). *Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet*. Kauppakamari.
- Neuvonen, R. (2019b). Vihapuheen sääntely on sananvapauden turvaaja ja rajoittaja. *Haaste*, 3, 14-15. Noudettu 21.4.2022 osoitteesta https://rikosentorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2019-3_Haaste.pdf/02dd0d6a-a6c9-2675-d1ec-e6135d8deb47/2019-3_Haaste.pdf?t=1617029404359
- O'Brien, D.M. (2010). *Congress Shall Make No Law: The First Amendment, Unprotected Expression, and the U.S. Supreme Court*. Rowman & Littlefield Publishers.

- Oksanen, A. (2019). Verkkoviha koskettaa kaikkia. *Haaste*, 3, 8-10. Noudettu 21.4.2022 osoitteesta https://rikoksantorjunta.fi/documents/5235988/56402368/2019-3_Haaste.pdf/02dd0d6a-a6c9-2675-d1ec-e6135d8deb47/2019-3_Haaste.pdf?t=1617029404359
- Perry, B. & Olsson, P. (2009). Cyberhate: the globalization of hate. *Information & Communications Technology Law*, 18, 185-199. <https://doi.org/10.1080/13600830902814984>
- Pesonen, P. (2013). *Sosiaalisen median lait*. Lakimiesliiton kustannus.
- Pesonen, P. (2017). *Viestinnän lait*. Edita Publishing Oy.
- Petticrew, M. (2001). Systematic reviews from astronomy to zoology: myths and misconceptions. *British Medical Journal*, 322, 98–101. <https://doi.org/10.1136/bmj.322.7278.98>
- Pudas-Tähkä, S.-M. & Axelin, A. (2007). Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajaus, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt & R.-L. Ääri (toim.), *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen* (s. 46-57). Turun yliopisto.
- Pullinen, J. (2015). Suljemme kommenttiosiomme, koska jotainhan tässä on tehtävä. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 15.9.2022 osoitteesta <https://www.hs.fi/nyt/art-2000002848999.html>
- Pönkä, H. (2015). *Sosiaalisen median käsikirja*. Docendo Oy.
- Reichelmann, A., Hawdon, J., Costello, M., Ryan, J., Blaya, C., Llorent, V., Oksanen, A., Räsänen, P. & Zych, I. (2021). Hate Knows No Boundaries: Online Hate in Six

Nations. *Deviant Behavior*, 42, 1100-1111.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1722337>

Rojszczak, M. (2022). Online content filtering in EU law – A coherent framework or jigsaw puzzle? *Computer Law & Security Review*, 47.
<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2022.105739>

Salminen, Airi (2001). *Internet- hyvän ja pahan tiedon tie*. Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201211303141>

Salminen, Ari (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-349-3>

Saresma, T., Pöyhtäri, R., Knuutila, A., Kosonen, H., Juutinen, M., Haara, P., Tulonen, U., Nikunen, K. & Rauta, J. (2022). *Verkkoviha. Vihapuheen tuottajien ja levittäjien verkostot, toimintamuodot ja motiivit*. Valtioneuvoston kanslia.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-298-5>

Schmid, U.K., Kümple, A.S. & Rieger, D. (2022). How social media users perceive different forms of online hate speech: A qualitative multi-method study. *New Media & Society*. <https://doi.org/10.1177/14614448221091185>

Seglow, J. (2016). Hate Speech, Dignity and Self-Respect. *Ethic Theory Moral Prac*, 19, 1103-1116. <https://doi.org/10.1007/s10677-016-9744-3>

Shaw, L. (2012). Hate Speech in Cyberspace: Bitterness without Boundaries. *Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*, 25, 278-304.
<https://scholarship.law.nd.edu/ndjlepp/vol25/iss1/9>

- Shepherd, T., Harvey, A., Jordan, T., Srauy, S. & Miltner, K. (2015). Histories of Hating. *Social Media & Society*, 1. <https://doi.org/10.1177/20563051156039>
- Statista (2022). *Worldwide digital population July 2022*. Noudettu 5.10.2022 osoitteesta <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>
- Sowers, K., Ellis, R.A. & Meyer-Adams, N. (2010). Literature Reviews. Teoksessa B. Thyer (toim.), *The Handbook of Social Work Research Methods*. SAGE Publications, Inc.
- Tang, Y. & Dalzell N. (2019). Classifying Hate Speech Using a Two-Layer Model. *Statistics and Public Policy*, 6, 80-86. <https://doi.org/10.1080/2330443X.2019.1660285>
- Tiilikka, P. (2012). Päätoimittajan vastuu yleisön tuottamasta verkkosisällöstä. *Lakimies*, 1, 53-78. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1344176>
- Tilastokeskus (2018). *Suomalaisten internetin käyttö 2018 – viestintää, asiointia, tiedonhakua ja medioiden seuraamista*. Noudettu 5.10.2022 osoitteesta https://www.stat.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018_2018-12-04_kat_001_fi.html
- Tilastokeskus (2022). *Verkkokauppa murroksessa*. Noudettu 12.2.2022 osoitteesta https://www.stat.fi/til/sutivi/2021/sutivi_2021_2021-11-30_tie_001_fi.html
- Timofeeva, Y.A. (2003). Hate Speech Online: Restricted or Protected? Comparison of Regulations in The United States and Germany. *Journal of Transnational Law & Policy*, 12, 253-286.
- Tuomarla U. (2021). Vihapuhe ei ole aina vihaista puhetta. Teoksessa N. Kotilainen & J. Vuorelma (toim.), *Kun tutkija kohtaa vihaa: Asiantuntijuus, tiede ja julkisuus* (s. 195-203). Umpihanki.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Walther, J.P. (2022). Social media and online hate. *Current Opinion in Psychology*, 45. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.12.010>
- Weber, M., Viehmann, C., Ziegele, M. & Schemer, C. (2020). Online Hate Does Not Stay Online – How Implicit and Explicit Attitudes Mediate the Effect of Civil Negativity and Hate in User Comments on Prosocial Behavior. *Computers in Human Behavior*, 104. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.106192>
- Woods, F.A. & Ruscher, J.B. (2021). Viral sticks, virtual stones: addressing anonymous hate speech online. *Patterns of Prejudice*, 55, 265-289. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2021.1968586>
- Wu, X-K., Zhao, T-F., Lu, L. & Chen, W-N. (2022). Predicting the Hate: A GSTM Model based on COVID-19 Hate Speech Datasets. *Information Processing & Management*, 59. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2022.102998>
- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948). Noudettu 24.2.2022 osoitteesta <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Liitteet

Liite 1. Tutkimusaineistoon valitut artikkelit

<p>Tutkimuksen tekijä(t) ja julkaisuvuosi</p> <p>Artikkelin nimi</p> <p>Julkaisutiedot</p>	<p>Tutkimuksen tarkoitus</p>	<p>Tutkimusmenetelmä</p>	<p>Keskeiset tutkimustulokset</p>
<p>Alkiviadou N. (2019)</p> <p>Hate speech on social media networks: towards a regulatory framework?</p> <p>Information & Communications Technology Law, 28, s. 19-35</p>	<p>Internetin ja sosiaalisten yhteisöjen vihapuheen sekä sen torjumiseen käytettävissä olevien työkalujen tarkastelu</p> <p>Tapausesimerkinä sosiaalisen median palvelujen ja Euroopan komission solmima Code of Conduct -käytännösääntösopimus</p>	<p>Tapaus-tutkimus</p>	<p>Sosiaaliset verkostot tarjoavat tilan ilmaista ja levittää vihaa</p> <p>Internetin vihapuheen seurannassa ja sääntelyssä on omat haasteensa, mutta toisaalta internet mahdollistaa ympäristön vihapuheen sääntelylle</p>

<p>Banks J. (2010)</p> <p>Regulating hate speech online</p> <p>International Review of Law, Computers & Technology, 24, s. 233-239</p>	<p>Internetin vihapuheen sääntelyn monimutkaisuuden tarkastelu</p>	<p>Kirjallisuus-katsaus</p>	<p>Verkkovihan ja sen vaikutusten ennalta estäminen ja vähentäminen edellyttää monitahoista puuttumista: lainsäädännöllistä ja teknistä valvontaa, käyttösopimuksia, monitorointia ja koulutusta</p>
<p>Barnidge, M., Kim, B., Sherrill, L.A., Luknar, Z. & Zhang, J. (2019)</p> <p>Perceived exposure to and avoidance of hate speech in various communication settings</p> <p>Telematics and Informatics, 44</p>	<p>Selvittää pitääkö yleinen käsitys siitä, että sosiaalisen median alustoilla on paljon vihapuhetta, paikkansa Toissijaisesti tarkastella onko vihapuheen kohtaaminen sidoksissa poliittisen keskustelun välttelyyn</p>	<p>Kysely-tutkimus</p>	<p>Sosiaalisen median käyttäjät kohtaavat vihapuhetta ja näkevät vihapuheelle altistumista muita enemmän</p> <p>Tutkimus osoittaa johdonmukaisen suhteen vihapuheelle altistumisen ja poliittisen keskustelun välttämässä viestintäympäristöstä riippumatta</p>

<p>Bilewicz, M. & Soral, W. (2020)</p> <p>Hate Speech Epidemic. The Dynamic Effects of Derogatory Language on Intergroup Relations and Political Radicalization</p> <p>Political Psychology, 41</p>	<p>Selvittää miten ja milloin vihapuheelle altistuminen johtaa välttelyyn, syrjintään ja ryhmien väliseen aggressioon</p> <p>Selvittää vihapuheen taustalla vaikuttavia psykologisia prosesseja, jotka ovat aktivoituneet sosiaalisen ympäristön teknologisoituessa</p>	<p>Empiirinen tutkimus</p>	<p>Tutkimus osoittaa, että tunnereaktioita, kuten empatiaa, korvataan ryhmien välisellä halveksunnalla. Halveksuminen voi olla sekä motivaattori tai vihapuheen seuraus</p> <p>Monitasoinen vihapuhe-epidemioiden malli tutkimustulosten sekä sosiaalipsykologisen teorian pohjalta</p>
<p>Brown, A. (2018)</p> <p>What is so special about online (as compared to offline) hate speech?</p> <p>Ethnicities, 18, s. 297-326</p>	<p>Selvittää, miten internetin vihapuhe eroaa internetin ulkopuolisesta vihapuheesta</p> <p>Tarkastella internetin erityispiirteitä</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Tutkimus osoittaa, että internetin vihapuheen taustalla vaikuttavat useat internetin ominaispiirteet: anonymiteetti, välittömyys, yhteisöllisyys ja näkymättömyys</p>

<p>Castano-Pulgarin, S.A., Suarez-Betancur N., Vega, L.M.T. & Lopez, H.M.H. (2021)</p> <p>Internet, social media and online hate speech. Systematic review</p> <p>Aggression and Violent Behaviour, 58</p>	<p>Selvittää verkkovihan tyyppejä sekä sitä, miten internet ja sosiaalinen media tarjoavat tai eivät tarjoa mahdollisuuksia vihapuheelle verkossa</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus, meta-analyysi</p>	<p>Verkon vihapuheella ei ole olemassa yksiselitteisiä piirteitä ja siksi sen tunnistaminen sekä määrittely ja siten myös sääntely on vaikeaa</p> <p>Tutkimuksen tuloksena on tunnistettu erilaisia verkkovihan tyyppejä sekä ilmaisuväyliä- ja tapoja</p>
<p>Celik, S. (2017)</p> <p>Tertiary-level internet users' opinions and perceptions of cyberhate</p> <p>Information Technology &</p>	<p>Selvittää internetkäyttäjien näkemyksiä ja käsityksiä internetin vihapuheesta</p>	<p>Poikittais-tutkimus, survey-kysely-tutkimus</p>	<p>Valtaosa internetkäyttäjistä ei pidä vihapuhetta osana sananvapautta ja kokee sen ihmisoikeusloukkauksena sekä rikosoikeudellisesti rangaistavana tekona</p>

People, 31, s. 845-868			
Celik, S. (2018) Experiences of internet users regarding cyberhate Information Technology & People, 32, s. 1446-1471	Tarkastella internetkäyttäjien kokemuksia internetin vihapuheesta	Survey-kysely-tutkimus kokemuksista	Tutkimustulokset osoittavat, että osallistujat ovat havainneet ja kokeneet verkkovihan eri tavalla riippuen heidän sukupuolestaan, uskonnollisesta taustastaan sekä poliittisesta identiteetistään
Fortuna, P. & Nunes, S. (2018) A Survey on Automatic Detection of Hate Speech in Text ACM Computing Surveys, 51	Tarkastella vihapuheen käsitteen monimutkaisuutta sekä vihapuheen automaattista monitorointia	Kirjallisuus-katsaus	Vihapuheen yhtenäisempi ja selkeämpi määrittely, jonka pohjalta voidaan luoda malli vihapuheen automaattiselle monitoroinnille

<p>Hawdon, J., Costello, M., Barrett-Fox, R. & Bernatzky, C. (2019)</p> <p>The Perpetuation of Online Hate: A Criminological Analysis of Factors Associated with Participating in an Online Attack</p> <p>Journal of Hate Studies, 15, s. 157-181</p>	<p>Selvittää neljään johtavaan kriminologiseen teoriaan perustuen, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, kuka todennäköisesti käyttäytyy verkossa vihamielisesti</p>	<p>Regressio-analyysi</p>	<p>Verkossa vihamielisesti käyttäytymisen taustalla vaikuttavat itsehillintä, rasitus, loukkaavalle sisällölle altistuminen sekä läheisyys verkkoyhteisöön</p>
<p>Kaakinen, M., Sirola, A., Savolainen, I. & Oksanen, A. (2020)</p>	<p>Analysoida verkon vihapuhetta ja siihen vaikuttavia riskitekijöitä integroivasta sosiaalipsykologisesta näkökulmasta</p>	<p>Kysely-tutkimus</p>	<p>Sekä henkilökohtaiset riskitekijät että verkkoyhteisöjen käyttäytymismallit ovat kytköksissä verkkovihaan. Henkilökohtaisia riskitekijöitä ovat</p>

<p>Impulsivity, internalizing symptoms, and online group behavior as determinants of online hate</p> <p>PLoS ONE, 15, s. 1-17</p>	<p>Tutkimusjoukko koostuu nuorista ja nuorista aikuisista, sillä he ovat verkkoalustojen aktiivisia ja sitoutuneita käyttäjiä</p>		<p>itsehillinnän puute tai heikentynyt henkinen hyvinvointi</p> <p>Ryhmäkäyttäytymiseen liittyvä verkkoviha perustuu ”me ja te” - ajatteluun ja luokitteluun. Henkilökohtaiset riskitekijät voivat vahvistaa ryhmäkäyttäytymistä</p>
<p>Leets, L. (2001) Responses to Internet Hate Sites: Is Speech Too Free in Cyberspace?</p> <p>Communication Law & Policy, 6, s. 287-317</p>	<p>Tutkia ihmisten suhtautumista ja käsityksiä liittyen verkkovihaan</p> <p>Selvittää verkkovihan haitallisuutta sekä vakuuttavuutta</p>	<p>Kuvaileva tutkimus</p>	<p>Internetin kasvu herättää huolta sen mahdollisesta potentiaalista tehokkaana verkkovihan alustana</p>
<p>Lingiardi, V., Carone, N., Semeraro, G., Musto, C., D’Amico, M. &</p>	<p>Tarkastella verkon vihapuhetta analysoimalla yli 2 miljoonaa Twitter julkaisua</p>	<p>Sanasto-pohjainen tekstianalyysi</p>	<p>Vihapuhetta sisältävien viestien määrä tietyn ilmiön ympärillä heijastuu reaali maailman tilanteesta</p>

<p>Brena, S. (2020)</p> <p>Mapping Twitter hate speech towards social and sexual minorities: a lexicon-based approach to semantic content analysis</p> <p>Behaviour & Information Technology, 39, s. 711-721</p>			<p>Vihapuheen tunnistaminen on vaikeaa ja sen raportoiminen puutteellista</p> <p>Verkkovihan tunnistaminen, raportointi ja seuranta edellyttäisi ilmiön tarkempaa määrittelyä ja ymmärtämistä sekä selkeitä ohjeistuksia</p>
<p>Mondal, M., Silva, L.A., Correa, D. & Benevenuto, F. (2018)</p> <p>Characterizing usage of explicit hate</p>	<p>Analysoida sosiaalisen median vihapuhetta: selvittää miksi vihapuheen suurta määrää, yleisimpiä ilmenemismuotoja, anonymiteetin vaikutusta vihapuheeseen, vihapuheen herkkyyttä</p>	<p>Diskurssi-analyysi, mittaus-tutkimus</p>	<p>Neliulotteinen verkkovihan tarkastelumalli: vihapuheen pääkohteet, sidonnaisuus anonymiteettiin, maantieteelliset tekijät ja vihapuheen konteksti</p>

expressions in social media New Review of Hypermedia and Multimedia, 24, s. 110-130	sekä vihapuheen kohderyhmiä		Verkon vihapuhe heijastaa tosielämän vihaa ja maailmantilannetta Vihapuheen tunnistaminen ja seuranta verkossa voi edesauttaa viharikosten tunnistamista ja ennalta estämistä tosielämässä
Nemes, I. (2002) Regulating Hate Speech in Cyberspace: Issues of Desirability and Efficacy Information & Communications Technology Law, 11, s. 193-220	Tarkastella verkkovihan ilmiötä sekä vihapuheen säätelyn mahdollisuuksia ja tehokkuutta	Kirjallisuus-katsaus	Internet on muuttanut kommunikaatiota merkittäväällä tavalla ja luonut uusia mahdollisuuksia ja haasteita Verkkoviha on maailmanlaajuista ja sen oikeudellinen säätely on haastavaa
Perry, B. & Olsson, P. (2009)	Tarkastella internetin vihapuhetta globaalina ilmiönä, joka ei tunne kansallisia rajoja sekä	Kirjallisuus-katsaus	Internet on monimutkainen ja monitahoinen ympäristö, joka on tehnyt vihan

<p>Cyberhate: the globalization of hate</p> <p>Information & Communications Technology Law, 18, s. 185-199</p>	<p>selvittää keinoja siihen puuttumiseen</p>		<p>levittämisestä helppoa ja näkyvää</p> <p>Internet ja virtuaaliset yhteisöt heijastavat todellisen yhteiskunnan ilmiötä</p>
<p>Reichelmann, A., Hawdon, J., Costello, M., Ryan, J., Blaya, C., Llorent, V., Oksanen, A., Räsänen, P. & Zych, I. (2021)</p> <p>Hate Knows No Boundaries: Online Hate in Six Nations</p> <p>Deviant Behavior, 42, s. 1100-1111</p>	<p>Tarkastella internet vihapuheen kansalliset rajat ylittäviä yhteisiä ominaispiirteitä ja eroavaisuuksia kuudessa maassa</p> <p>Tutkimusjoukko koostuu 18–25-vuotiaista verkkokäyttäjistä</p>	<p>Kysely-tutkimus</p>	<p>Osa verkkovihan ominaisuuksista on kansalliset rajat ylittäviä, mutta eroavaisuuksia on esimerkiksi siinä, mihin ryhmiin verkkoviha kohdistuu ja miten käyttäjät reagoivat vihaan</p>

<p>Schmid, U.K., Kumpel, A.S. & Rieger, D. (2022)</p> <p>How social media users perceive different forms of online hate speech: A qualitative multi-method study</p> <p>New Media & Society</p>	<p>Selvittää miten henkilökohtaiset ominaisuudet, esitysmuoto sekä sisältöön vaikuttavat ominaisuudet vaikuttavat sosiaalisen median käyttäjien käsityksiin vihapuheesta</p>	<p>Observointi, haastattelututkimus</p>	<p>Tulosten mukaan verkkokäyttäjien käsitys verkon vihapuheesta muuttuu ja vihapuheen kohtaamisen aiheuttama suuttumus vähenee sosiaalisen median käytön lisääntyessä</p> <p>Suora ja syyttävä vihapuhe, varsinkin visuaalisessa muodossa esitettynä, koetaan erityisen negatiivisena</p>
<p>Shaw, L.S. (2012)</p> <p>Hate Speech in Cyberspace: Bitterness without Boundaries</p> <p>Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public</p>	<p>Tarkastella internetin vihapuheen haitallisuutta ja sääntelyä sekä miten se rajoittaa sananvapautta</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Internetin vihapuhe on vakava ja kasvava ongelma ja sen valvonta ja sääntely on monimutkaista</p>

Policy, 25, s. 278-304			
Shepherd, T., Harvey, A., Jordan, T., Srauy, S. & Miltner, K. (2015) Histories of Hating Social Media & Society, 1	Tarkastella internetin vihapuhetta historiallisena prosessina ja luoda käsitteellinen kehys aiheesta	Keskustelu- artikkeli	Internetin vihapuheen käsitteellistäminen on monimutkaista Jotta internetin vihapuheen ilmiötä voidaan ymmärtää, on tunnistettava sen historiallinen syntyprosessi sekä sen taustalla vaikuttavat tekijät
Tang, Y. & Dalzell N. (2019) Classifying Hate Speech Using a Two- Layer Model Statistics and Public Policy, 6, s. 80-86	Luokitella verkkokeskustelun negatiivisia sekä neutraaleja kommentteja edelleen alaluokkiin kaksivaiheisen luokittelumallin avulla Aineistona Twitterin ja Wikipedian kommentit	Sentimentti- analyysi, tekstin analyysi	Vihapuheen kaksiulotteinen luokittelumalli, jonka avulla pyritään ymmärtämään internetin vihapuheen luonnetta

<p>Timofeeva, Y.A. (2003)</p> <p>Hate Speech Online: Restricted or Protected? Comparison of Regulations in The United States and Germany</p> <p>Journal of Transnational Law & Policy, 12, s. 253-286</p>	<p>Tarkastella vihapuheen ja sananvapauden välistä ristiriitaa sekä vihapuheen sääntelyä ja ennustaa internetin vihapuheen tulevaisuutta</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Sananvapauden sääntely asettaa haasteita vihapuheen sääntelylle. Verkkoviha poikkeaa verkon ulkopuolisesta vihapuheesta, joten se vaatii uudenlaista sääntelyä</p>
<p>Walther, J.P. (2022)</p> <p>Social media and online hate</p> <p>Current Opinion in Psychology, 45</p>	<p>Muodostaa teoria, jonka avulla voidaan ymmärtää vihan synty sosiaalisessa mediassa sekä sosiaalisen hyväksynnän hakemisen näkökulma</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p>	<p>Sosiaalinen media mahdollistaa väylän ja luo näkyvyyttä erilaisille ilmiöille, eikä viha ole tästä poikkeus</p> <p>Verkon vihapuheen taustalla voi vaikuttaa sosiaalisen hyväksynnän hakeminen, palkitsevuuden kokeminen, kiintymys ja</p>

			saman henkisten ihmisten tunnistaminen
<p>Weber, M., Viehmann, C., Ziegele, M. & Schemer, C. (2020)</p> <p>Online Hate Does Not Stay Online – How Implicit and Explicit Attitudes Mediate the Effect of Civil Negativity and Hate in User Comments on Prosocial Behavior</p> <p>Computers in Human Behavior, 104</p>	<p>Selvittää, miten verkkoviha vaikuttaa internetin käyttäjien toimintaan verkon ulkopuolisessa reaali maailmassa</p> <p>Osallistujat lukivat verkkokommentteja (neutraaleja, negatiivisia ja vihamielisiä) pakolaisista ja sai viisi euroa, jonka sai lahjoittaa pakolaisjärjestölle tai pitää itsellään</p>	<p>Kokeellinen tutkimus</p>	<p>Internetin vihapuheella on suoria ja epäsuoria vaikutuksia käyttäytymismalleihin verkon ulkopuolisessa reaali maailmassa</p> <p>Kokeellinen tutkimus osoitti, että vihamieliset ja negatiiviset viestit vaikuttivat osallistujien asenteisiin pakolaisista ja pakolaisjärjestöistä ja näitä kommentteja lukeneet osallistujat lahjoittivat vähemmän rahaa</p>
<p>Woods, F.A. & Ruscher, J.B. (2021)</p>	<p>Tarkastella vihapuheen tyyppejä, vihapuhetta sääntelevää</p>	<p>Kirjallisuus-katsaus</p>	<p>Internetin anonymiteetti mielletään haitallisen</p>

<p>Viral sticks, virtual stones: addressing anonymous hate speech online</p> <p>Patterns of Prejudice, 55, s. 265-289</p>	<p>lainsäädäntöä sekä sen haitallisia seurauksia.</p> <p>Tutkimus keskittyy erityisesti anonymiteetin ja internetin vaikutuksiin vihapuheeseen</p>		<p>seurauksen sijaan internetin ominaisuutena</p> <p>Internetin vihapuheen sääntely on toistaiseksi hetkellä vahvasti verkkoalustasidonnaista</p>
<p>Wu, X-K., Zhao, T-F., Lu, L. & Chen, W-N. (2022)</p> <p>Predicting the Hate: A GSTM Model based on COVID-19 Hate Speech Datasets</p> <p>Information Processing & Management, 59</p>	<p>Pyrkiä löytämään avainindikaattorit, jotka vaikuttavat verkon vihapuheen trendeihin</p> <p>Tutkimusaineistona on käytetty Covid-19 käsitteleviä Twitter - julkaisuja</p>	<p>Regressio-analyysi</p>	<p>Tutkimuksen tuloksena laadittiin normaalijakaumaan perustuva trendien ennustamisen malli</p> <p>Analyysissa nousi esille vihapuheen ominaisuuksia, jotka vaikuttivat vihan lisääntymiseen ja toisaalta vihan ymmärtämiseen</p>